

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. ישנה רשימה מההתוועדות דליל שמח"ת (קודם הקפות) דשנת תרצ"ט¹, שבה סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות התורה שאמר הצמח-צדק בשמחת תורה שנת תר"ז, ששמעה מהחסיד ר' פינחס רייזעס, ששמע מרבינו הזקן בשם הבעש"ט:

כתיב² "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי מאושר" — ושומחי מאושר,

— והיינו, שכיון שהאות ת' ד"תומכי" היא ללא דגש (תי"ו רפה), יכולים לקרותה "שומחי" (בשי"ן שמאלית).

וע"ד שמצינו בגמרא פלוגתא³ בענין מסורת ומקרא: "יש אם למסורת" (כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל, היא האם והעיקר, ולא כמו שהוא נקרא), או "יש אם למקרא", וכמו בתיבת "סכת", שאף שע"פ המסורת היא בלשון יחיד, מ"מ, כיון שע"פ הקריאה היא בלשון רבים, הרי זה נחשב לשתיים. —

מי ששמח עם התורה ומשמח את התורה, הוא "מאושר", בבנים ובני בנים עוסקים בתורה.

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהצ"צ אמר: זה מאה שנה שהבעש"ט אמר תורה זו, וגם עתה הוא אומר תורה זו בגן-עדן. והראה הצ"צ שילכו לרקוד, ואמר, שהבעש"ט אמר ש"מחול" הוא קירוב שנראה כריחוק, וכידוע במשל ה"שווינדעל טרעפ" (ע"כ תוכן הרשימה).

ב. והענין בזה:

משל ה"שווינדעל טרעפ" נתבאר במק"א⁴ — שהם מדריגות זו למעלה מזו בצורת עיגול מסביב לעמוד, עד למדריגה העליונה שמגעת

(3) סוכה ו, ב (ובפרש"י). וש"נ.
 (4) ראה ד"ה אז תשמה בתולה במחול במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' ריד ואילך.
 אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתפד ואילך.

(1) בסופה — סה"ש תרצ"ט ע' 306. וראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) תשי"ט ס"ב (תו"מ חכ"ד ס"ע 119 ואילך).
 (2) משלי ג, יח.

לראש העמוד, שבו נחקק ונצטייר איזה צורה כו'. והסדר בזה — שכאשר עולה ממדריגה למדריגה, צריך תחילה לסבב את העמוד מאחוריו, שאז אינו יכול לראות את הצורה שבראש העמוד, ונראה כאילו מתרחק ממנה, אבל באמת, ה"ה קרוב יותר, כיון שהמדריגה השני' היא למעלה מהמדריגה הראשונה, כמו בכל עלי' במדריגות ע"ד הרגיל.

והנמשל מזה — בענין התשובה⁵, ולא רק תשובה עילאה, אלא גם — ואדרבה: בעיקר תשובה תתאה, שזוהי התשובה דחודש אלול כו'.

ג. ובפרטיות יותר:

ענין התשובה שייך גם אצל צדיק גמור, כמוכח מהמבואר בתניא⁶ ש"נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים (שזוהי שלימות העבודה, ד"לית פולחנא כפולחנא דרחימותא")⁷, אעפ"כ, אינה בטלה במציאות לגמרי. . רק הוא דבר בפני עצמו, ירא ה' ואוהבו", "יש מי שאוהב"⁸.

ומובן, שמה שנקרא בשם "יש מי שאוהב", הו"ע של ריחוק, אבל אעפ"כ, נוסף לכך שכללות מעמדו ומצבו הוא באופן של קירוב, הרי זוהי הדרך שעל ידה באים לשלימות האמיתית כו'.

אמנם, ריחוק הנ"ל, להיותו במדריגת הקדושה עצמה, הרי אין זה ריחוק אמיתי; ואילו אמיתית ענין הריחוק הוא במדריגה שבה יש צורך בתשובה תתאה, ששם ישנו ענין של הפסק ממש.

אבל לאידך גיסא, כיון שזהו הפסק כו' — הרי זה ריחוק ממש, ולא קירוב שנראה כריחוק?

אך הענין בזה, שנוסף לכך שמצד נפש האלקית, הנה "גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"י"¹⁰, והיינו, שאינה מסכימה על החטא, ומוחה נגדו כו', הרי האמת היא שע"י החטא בא למדריגה נעלית יותר, כמבואר בתניא¹¹ בענין "זדונות נעשו לו כזכיות"¹², שזהו ע"י "תשובה מאהבה. . (ש)צמאה נפשו לה' כארץ עיפה וצ'י', להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ צ'י' וצלמות. . ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון נפשות הצדיקים", ולכן "זדונות נעשו לו כזכיות", "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו".

5) ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ פו, ג ואילך.

6) פל"ה (מד, סע"א ואילך).

7) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. לקו"ת

8) שלח מב, ג. ובכ"מ.

9) תו"א וארא נו, א. ויקהל (בהוספות)

10) קיד, ד. לקו"ת תזריע כ, ג. בלק עד, א. ובכ"מ.

11) ראה מאמרי אדה"ז שם ע' ריז.

12) תניא ספכ"ד.

11) פ"ד.

12) יומא פו, ב.

ויש להוסיף, שמזה גופא שענין זה נאמר ע"י הצ"צ וכן ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר (ובהתאם לכך — גם עתה) ברביים, מוכח, שזהו ענין ששייך לא רק לצדיק גמור, או עכ"פ בינוני (שאף ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם"¹³, הרי ידוע הפתגם¹⁴ "הלואי א' בינוני"), אלא לכל אחד מישראל, שעבודת התשובה אצלו היא תשובה תתאה.

ד. בהמשך השיחה דובר גם אודות הענין ד"תומכי' מאושר" כפשוטו (שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹⁵), שקאי על ענין הצדקה, והקשר והשייכות של שני הענינים-פירושים: "שומחי'" ו"תומכי'".

* * *

ה. דובר לעיל (בהתוועדות דאתמול¹⁶) ע"ד המעלה המיוחדת דשמיני-עצרת ושמחת-תורה לגבי חג הסוכות, ולפנ"ז ר"ה ויוהכ"פ — בהמשך ובהוספה על כללות המעלה דימים טובים גם לגבי שבת. ובהקדמה — שבדרך כלל מבואר ששבת הוא למעלה מיו"ט, כדאייתא בספרי קבלה וחסידות¹⁷ ששבת הוא בחי' מוחין דאבא, ולכן הוא למעלה מיו"ט שהוא בחי' מוחין דאימא.

וכן הוא בפשטות ע"פ נגלה — ששבת אסור בכל המלאכות, משא"כ יו"ט, שאף שאסור במלאכה, הרי הוא מותר במלאכת אוכל נפש (שאסורה בשבת)¹⁸. ומזה מוכח ששבת הוא מובדל לגמרי מעניני העולם, משא"כ יו"ט שמותר במלאכת אוכל נפש — יש לו איזה קשר ושייכות לעניני העולם.

וזהו גם מה שיום השבת נקרא "קדש"¹⁹, משא"כ יו"ט אינו אלא "מקראי קדש"²⁰, "זמינין דקדש"²¹, היינו, שמזמינים וממשיכים את הבחי' דקודש ביום כזה שמצד עצמו אינו קודש (וראי' לדבר — שמותר במלאכת אוכל נפש). ומובן שיש חילוק בדרגת הקדושה שבדבר שהוא קודש מצד עצמו, לדרגת הקדושה בדבר שרק מזמינים וממשיכים בו ענין הקדושה.

לקו"ת צו יא, ד ואילך. סידור (עם דא"ח) שער

המועדים בתחילתו (ריז, א ואילך). ובכ"מ.

18 ביצה לו, ב (במשנה). רמב"ם, טושו"ע

ואדה"ז או"ח, ריש הל' יו"ט.

19 תשא לא, יד.

20 אמור כג, ב. ד.

21 זח"ג צג, ב ואילך.

13 תניא רפ"ד.

14 בית רבי ח"ב פ"ח (יד, א) הערה א.

וראה גם ת"מ חל"ט ע' 231 הערה 55. וש"נ.

15 שבת סג, א. וש"נ.

16 ליל שמח"ת (לפני הקפות) ס"ב (לעיל

ע' 96 ואילך).

17 ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"א.

ועוד ענין בזה — שיום השבת ענינו תענוג, ואין בו ענין של יגיעה כלל, שכן, היגיעה והטירחא אינם אלא בערב שבת, כמארז"ל²² "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", אבל בכוא יום השבת עצמו — הנה מבלי הבט על מעמדו ומצבו כו', וגם בזמן הזה ובחוץ לארץ — מתעלה הוא למעמד ומצב ש"כל מלאכתך עשוי"²³; משא"כ ביו"ט — צ"ל ענין של יגיעה עכ"פ בנוגע למלאכת אוכל נפש, ובמילא, צ"ל גם ענין של מלחמה עם החומריות — ועכ"פ עם הגשמיות — שבעולם.

ומכל זה מובן שהן ע"פ נגלה והן ע"פ פנימיות הענינים — שבת הוא למעלה מיו"ט.

אמנם, לאידך גיסא — ענין השמחה הוא ביו"ט דוקא, כמ"ש²⁴ "ושמחת בחגך", ולא בשבת. ומ"ש בספרי²⁵ "וביום שמחתכם אלו השבתות" — הרי ענין השמחה בשבת הוא בהעלם²⁶, ואילו עיקר ענין השמחה — בגילוי — הוא ביו"ט דוקא.

וכן הוא להלכה — כמ"ש בשו"ע²⁷ ש"בגדי יו"ט צריכים להיות יותר טובים מבגדי שבת", מצד חיוב השמחה ביו"ט דוקא, ו"לכך נהגו להרבות במיני מאכלים ביו"ט יותר מבשבת שלא נאמר בה שמחה".

ולהעיר, שחיוב השמחה ביו"ט הוא גם בזמן הגלות ובחוץ לארץ. ואף שיש דעות²⁸ שאין זה אלא מדרבנן, הרי כבר פסק אדמו"ר הזקן²⁹ — הפוסק דדורנו — שגם בזמן הגלות ובחוץ לארץ חיוב השמחה הוא מן התורה.

ואם בכל יו"ט ישנו החיוב "ושמחת בחגך" — ביו"ט דחג הסוכות שנקרא "זמן שמחתנו", על אחת כמה וכמה. וכיון שהשמחה ד"זמן שמחתנו" גופא היא באופן שהולך וניתוסף בהשמחה בעילוי אחר עילוי, כהציווי "מעלין בקודש"³⁰ — הרי מובן עד כמה גדולה השמחה בשמע"צ ושמח"ת.

ו. ונמצא, שיש ביו"ט דבר והיפוכו — שבענין אחד הוא יותר בגילוי, ובענין אחד הוא יותר בהעלם:

31.	ע"ז ג, סע"א.
(27) אדה"ז או"ח סתקכ"ט ס"ז.	(23) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע
(28) תוד"ה עשה דיחיד (מו"ק יד, ב). וראה בארוכה שאגת ארי' סי' סה. מנחת חינוך מצוה תפה.	(24) פ' ראה טז, יד.
(29) שם ס"ו.	(25) בעלותך יו"ד, יו"ד (נת' בלקו"ש חל"ג
(30) ברכות כח, א. וש"נ.	ע' 62 ואילך).
	(26) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה

ענין השמחה — הוא ביו"ט בגילוי, ועוד זאת, שהתגלות השמחה ביו"ט היא לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע להזולת, [ולהעיר, ששמחה בכלל ענינה גילוי³¹, והרי עיקר ענין הגילוי הוא אל הזולת. וכמו שהוא בענין ההעלם והגילוי באדם עצמו, שמחשבה ענינה העלם ודיבור ענינו גילוי — לפי שמחשבה היא לעצמו, ודיבור הוא אל הזולת³²],

ועד שזהו תנאי עיקרי בשמחת יו"ט, כפי שפוסק אדמו"ר הזקן בשו"ע³³: "כשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, שנאמר²⁴ והלוי והגר והיתום וגו', אבל מי שנועל דלתי חצירו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה כו', ושמחה כזו קלון הוא להם, שנאמר³⁴ וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם".

משא"כ בשבת — אף שצריך להיות הכנסת אורחים וצדקה (ע"י מאכל ומשקה), הרי גם לולי זאת אין זה באופן של "פרש" ח"ו כמו ביו"ט, שהרי "פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם"³⁵. ונמצא, שלגבי הזולת — ענין השבת הוא באופן של העלם.

והפכו בענין הקדושה — שבשבת הוא בגילוי, וביו"ט הוא בהעלם, כדמוכח מזה שיו"ט מותר במלאכת אוכל נפש (כנ"ל), וכיון שכן, הרי יש אפשרות שבמשך כל היום יעסוק אדם (לא בעניני קדושה, אלא) במלאכת אוכל נפש, ועד כדי כך, שיש דעה שיו"ט הוא "כולו לכם"³⁶, והיינו, שאף שישנו ענין הקדושה ביו"ט, "מקראי קדש", הרי זה יכול להיות בהעלם; משא"כ בשבת — ענין הקדושה הוא בגילוי, "שבת לה"³⁷, ועד כדי כך, ש"בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת"³⁸, כיון שגילוי הקדושה דשבת היא מבחי' שלמעלה גם מהדיבור דתורה³⁹.

ז. ועד"ז מצינו דבר והיפוכו בנוגע לענין האושפיזין בשייכות לשבת ויו"ט:

36) פסחים סח, ב.	31) ראה לקו"ת וסידור שבעה ערה 17.
37) יתרו כ, יו"ד.	32) ראה סה"מ פ"ת ע' קנט. ועוד.
38) הובא בסו"ס היראה לר' יונה (אות שיט). וראה ירושלמי שבת פט"ו ריש ה"ג.	33) שם סיא.
וראה גם אנ"ק ח"כ ע' קא. וש"נ.	34) מלאכי ב, ג.
39) ראה תו"א תשא (בהוספות) קיג, א.	35) זח"ב פח, ב (ובנצו"א שם). וראה תו"א
לקו"ת שבעה ערה 17. ובכ"מ.	ר"פ חיי שרה. סידור (עם דא"ח) סדר סעודת שבת רג, א ואילך. ועוד.

ובהקדמה — שיש שני סוגי אושפיזין: (א) נשמה יתירה שנקראת בזהר⁴⁰ בשם אושפיזא, (ב) אורחים.

והנה, בנוגע לענין הא' דאושפיזין, נשמה יתירה — איתא בגמרא⁴¹ "נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר⁴² שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש".

וכיון שענין הנשמה ונפש הוא באופן שנגרש ופועל בהגוף, הרי מובן שגם הנשמה יתירה שניתנת לאדם בשבת נרגשת ופועלת בהגוף, וכמ"ש רש"י בפירוש "נשמה יתירה", "רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה" ("מרחיבים דעתו לאכילה ושתיה") ואין נפשו קצה עליו". וכן מוכח מתקנת חכמים להריח בבשמים במוצאי שבת, כדי להשיב את הנפש שדואבת על איבוד הנשמה יתירה במוצאי שבת⁴³, היינו, שכדי להשיב הנפש יש צורך בריח של בשמים, שעם היותו ריח שהנשמה נהנית ממנו⁴⁴, הרי זה בא ע"י האף הגשמי דוקא — משום שכללות הענין דנשמה יתירה הוא באופן שנגרש ופועל בהגוף הגשמי.

ובפרט ע"פ המבואר בחסידות שביום השבת גם חיות הגוף⁴⁵ הוא חיות אחר לגמרי מאשר החיות בימות החול, היינו, שניתוסף חיות נעלה יותר באין ערוך⁴⁶, הוספה שמרובה על העיקר, כמרומז גם בהלשון "נשמה יתירה".

אמנם, בנוגע ליו"ט — כותב אדמו"ר הזקן בשו"ע⁴⁷ ש"ביו"ט אין לאדם נשמה יתירה כלל", ומזה מובן שהענינים שנמשכים להנשמה ביו"ט, תוספת קדושה כו', ועד לה"שטורעם" דענין המקיפים שמאירים בחג הסוכות⁴⁸ — ה"ז באופן שאינו נרגש ופועל בהגוף, דלא כשבת שהנשמה יתירה נרגשת ופועלת בהגוף הוספה בענין של אכילה ושתיה, משא"כ ביו"ט, שההוספה באכילה ושתיה אינה אלא מפני שידוע שיש חיוב לאכול בשר ולשתות יין⁴⁹, ולא מצד הרגש הגוף עצמו כשבת.

והפכו בנוגע לענין הב' דאושפיזין — שבנוגע לשבת איתא

40 תקו"ז ת"ו (כב, ב). תכ"ד (סט, ב).
 41 זו"ח בראשית יז, רע"א. יתרו לב, א. ועוד. יט, א. ובכ"מ.

42 ביצה טז, א. תענית כז, ב. 47 או"ח ר"ס תצא.

43 תשא לא, יז. 48 ראה מאו"א ס, טו — מזהר ותקו"ז

44 שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רצו. וראה (נסמן ביאיר נתיב שם). ועוד. הנסמן בלקו"ש

45 בארוכה לקו"ש חל"א ע' 191 ואילך. וש"נ. חכ"ט ס"ע 211.

46 ברכות מג, ב. 49 שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט ס"ד.

47 ראה תו"ח שמות תרלב, א.

בגמרא⁵⁰ ש"שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו", מלאכים דייקא, שאי אפשר למששם בידים ואין רואים אותם בעיני בשר, והידיעה שיודעים אודותם אינה אלא מדברי הגמרא; משא"כ בנוגע ל"יו"ט — האושפיזין הם הגר היתום והאלמנה עם שאר העניים כו', שרואים אותם בעיני בשר ואפשר למששם בידים.

[ויש להוסיף, שגם ענין האושפיזין דחג הסוכות בנוגע לנשמות שבאות מעולם האמת⁵¹, קשור עם אורחים כפשוטו, נשמות בגופים⁵², שכן, בגופו של כל אורח מלובשת נשמה ששרשה בעולם האצילות כו'. ואף שבהתלבשותה בגוף ירדה ממדרגתה — הרי כן הוא אפילו בנוגע לנשמתו של אברהם אבינו, שאמר "ואנכי עפר ואפר"⁵³, כיון שבירידת נשמתו למטה להתלבש בגופו, אין דמיון וערך מהות אור האהבה המאיר בו אל מהות אור אהבה וחסד עליון שבאצילות אלא כערך ודמיון מהות העפר שנעשה אפר אל מהותו ואיכותו כשהי' עץ נחמד למראה וטוב למאכל כו']⁵⁴.

ח. ומכל זה מובן שביו"ט נוגע ומודגש בעיקר ההמשכה והגילוי למטה בפועל ממש, גם כאשר הקדושה והרוחניות שבדבר אינו בא במורגש כ"כ, כי אם בדרך סגולה בלבד.

ויש להביא מעין דוגמא לדבר — מהמבואר במאמר של אדמו"ר הזקן משנת תקס"ב⁵⁵ החילוק שבין עבודת האבות קודם מ"ת לעבודתנו אנו לאחרי מ"ת, שהאבות השיגו בנשמתם האורות דמלכות דאצילות המלוּבש בכריאה, לפי שהיתה נשמתם מעולם הבריאה, ולכן השיגו בנשמתם ע"י עבודתם הרוחנית כו', משא"כ לאחרי מ"ת, הנה ע"י הנחת תפילין מתלבש בנפשנו בחי' חכמה דאצילות שנתלבש בה מעצמות המאציל כו', אלא שענין זה הוא בדרך סגולה, שהרי אין אנו משיגים בנפשינו כלל כו'.

ומעין ודוגמת זה בנדו"ד — שבשבת באים העינים הרוחניים במורגש בהגוף, כנ"ל שהנשמה יתירה פועלת הרחבת הדעת לאכילה ושתי' באופן ש"אין נפשו קצה עליו", משא"כ ביו"ט, שהעינים הרוחניים אינם באים במורגש בהגוף, כי אם בדרך סגולה בלבד.

54) תניא אגה"ק ט"ו (קכא, סע"א ואילך).

55) ד"ה להבין מה שמצינו בדברי רז"ל כו' דמוצאי יוה"כ — נדפס במאמרי אדה"ז תקס"ב ע' יא ואילך (וראה גם ד"ה זה דמוצאי יוה"כ דאשתקד (תו"מ חל"ח ע' 36 ואילך)).

50) שבת קיט, ב.

51) ראה זח"ג קג, ב ואילך. רנה, ב ואילך.

52) ראה זח"ג שם קד, א.

53) וירא יח, כז.

ט. ובנוגע לעניננו — השמחה דשמע"צ ושמח"ת:

אף שמעלת השמחה דשמע"צ ושמח"ת היא בדרך סגולה, הרי למאי נפק"מ אם הענין בא בהבנה והשגה ובמורגש אם לאו, העיקר הוא שבפועל ממש יש לנו ענין גדול ונפלא — ענין השמחה — שפורץ כל הגדרים⁵⁶, מדידות והגבלות!

וענין זה נמשך ופועל גם על כל השנה כולה — שכללות העבודה דכל השנה כולה, "ויעקב הלך לדרכו"⁵⁷, תהי' באופן של "ופרצת"⁵⁸, "נחלה בלי מצרים"⁵⁹.

* * *

י. בהתוועדות הנ"ל⁶⁰ דיבר כ"ק מו"ח אדמו"ר גם על זה שהתורה נקראת בכמה שמות⁶¹: בשר, יין, שמן ומים,

וביאר בקיצור, ש"בשר" קאי על ההשגה דתורה, "יין" קאי על הטוב טעם שבהשגה, "שמן" הו"ע החכמה שמפעפע למעלה ולמטה נולהעיר, שברשימת השיחה (שנרשמה ע"י השומעים) לא ברור אם הכוונה היא באופן דמלמעלה למטה או מלמטה למעלה, ו"מים" — שיוורדים ממקום גבוה למקום נמוך.

וממשיך לבאר, שכאשר ישנה סתימה בדרך מרוצת המים, אין המים נשארים על עמדם, אלא הם מתקבצים בחוזק מסביב להסתימה ("זיי גריבלען אונטער די סתימה") עד שפורצים אותה, ואז נעשית מרוצת המים במהירות גדולה ביותר⁶² — שענין זה הוא במים דוקא (ולא בשמן ויין).

עד כאן תוכן הדברים ברשימת השיחה הנ"ל.

יא. והנה, סדר הדברים בשיחה הנ"ל (שבודאי נוגע ושייך גם לתוכן הענין) — בשר יין שמן ומים, שמתחיל ב"בשר" ומסיים ב"מים" — לכאורה אינו מובן:

ובהקדמה — שהתורה מצד עצמה היא "נעלמה מעיני כל חי"⁶³,

61 ראה עירובין כא, ב. ב"ק עב, רע"א ובפרש"י (ראה תורת חיים שם). ב"ב דלקמן בפנים (סט"ז). רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ד — בשר. שהש"ר פ"א, ב (ג) — יין שמן ומים. ועוד — נסמן ב"רשימות" חוברת ג ע' 44 הערה 3.
62 ראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 244 ואילך.
63 (איוב כח, כא.)

64 ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.
65 ויצא לב, ב. וראה לקמן ס"כ ואילך.
66 שם כח, יד.
67 שבת קיח, סע"א.
68 דליל שמח"ת תרצ"ט ס"ג — סה"ש תרצ"ט שם.

וצריכה להתצמצם ולירד למטה, כמבואר בתניא⁶⁴ ש"לכן נמשלה התורה למים, מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך התורה ירדה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקב"ה כולא חד . . ומשם נסעה וירדה . . עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועניני עוה"ז שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצורפי אותיות גשמיות בדיו על הספר כו", "בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה כו".

ועד"ז בנוגע להאדם הלומד התורה — ש"דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה", כמשל המים ש"מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך", ו"אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים"⁶⁵ (כלי חרס).

ומזה מובן שבשביל לימוד התורה צריך להיות לכל לראש ענין ה"מים" שבתורה. ומהו הטעם שבשיחה הנ"ל נזכר ענין ה"מים" שבתורה — לא בתחילה אלא בסוף דוקא?

ונקודת הביאור בזה — שמדובר במעמד ומצב שכבר היתה ירדת התורה למטה, וכבר היתה הכנת האדם הלומד ע"י שפלות דעתו — כבנדר"ד, בעמדנו בהתוועדות דשמחת-תורה, לאחרי הקדמת ההכנה ע"י כללות העבודה דר"ה ויוהכ"פ וכו', ועתה צריך להיות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" עם וע"י התורה, ואז, סדר ההילוך הוא באופן של בשר יין שמן ומים, כדלקמן.

יב. וביאור הענין:

לכל לראש צריך להיות ענין ההבנה והשגה שבתורה — בשר — שזהו ענין עיקרי בתושבע"פ, כפס"ד המג"א⁶⁶ שאם אינו מבין מה שלומד אינו יוצא י"ח לימוד התורה,

והרי עיקר גילוי התורה הוא בתושבע"פ — כי, "רצון העליון ב"ה המלוּבש בתרי"ג מצות שבתושב"כ הוא מופלא ומכוסה טמיר ונעלם, ואינו מתגלה אלא בתושבע"פ, כמו מצות תפילין⁶⁷ עד"מ שנאמר בתושב"כ⁶⁸ וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך, והוא מאמר סתום ונעלם, שלא פירש הכתוב איך ומה לקשור, ומהו טוטפות, והיכן הוא בין עיניך ועל ירך, עד שפירשה תושבע"פ כו"⁶⁹.

67) ולהעיר ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין" (קידושין לה, א. וש"ג).

68) ואתחנן ו, ח.

69) תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, ב).

64) פ"ד (ח, ב).

65) תענית ז, סע"א.

66) אר"ח ס"ג סק"ב. הובא בשו"ע אדה"ז

67) והל' ת"ת ספ"ב.

יג. אמנם, כיון שהתורה אינה חכמה בלבד כמו שאר החכמות שבעולם, כמ"ש⁷⁰ "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים גו'" (החל מה"גוי אשר בקרבך"⁷¹) — לא מספיק ענין ההבנה וההשגה בתורה בלבד [וכפי שדרשו חז"ל⁷² עה"פ⁷³ "על מה אבדה הארץ גו' ויאמר ה' על עזבם את תורת", "שלא ברכו בתורה תחילה", היינו, ש"ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקב"ה בעצמו .. שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ כו"⁷⁴], אלא צריך להיות גם החביבות וטוב טעם שבתורה — יין.

ועוד ענין ב"יין" שבתורה — שמורה על גילוי ההעלם⁷⁵:

ובהקדם מ"ש⁷⁶ "נכנס יין יצא סוד" — כמו היין עצמו שהוא טמון בענביו, וצריכים השתדלות ויגיעה כדי להוציאו מההעלם אל הגילוי, וזהו גם ענין השמחה שביין, "המשמח אלקים ואנשים"⁷⁷, כי היציאה מההעלם אל הגילוי פועלת שמחה גדולה.

ודוגמתו בכללות סדר הבריאה מאין ליש — שתחילה צריך להיות התעלמות ה"אין", ורק אז יכולה להיות התהוות ה"יש", וכמו שהוא בנוגע לעולמות אבי"ע הכלליים⁷⁸, שכשהי' אוא"ס ממלא את כל החלל לא הי' מקום לעמידת העולמות, ולכן הוצרך להיות צמצום הראשון כו"⁷⁹. וכמו כן בעולמות אבי"ע הפרטיים צריך להיות תחילה ענין הצמצום וההעלם, שמזה נשתלשלו גם כל הענינים דהעלמות והסתרים בלתי רצויים כו"⁸⁰. וכל זה — מצד גודל המעלה שבהיציאה מן ההעלם אל הגילוי.

וענינו בעבודת האדם — ע"פ הידוע⁸¹ שאף שהנשמה שמתלבשת בגוף אינה אלא בחי' הרגל שבנשמה, ולא בחי' הראש שבנשמה, שאינו מתלבש בגוף, אלא נשאר בבחי' מקיף והעלם, מ"מ, גם בחי' הראש שבנשמה צריך לבוא מן ההעלם אל הגילוי, החל מהפעולה דמזל הנשמה על הנשמה המלוכשת בגוף, שעל זה אמרו⁸² "אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו", שלכן "חרדה גדולה נפלה עליהם"⁸³.

70) ואתחנן ד, ו.	78) ראה לקו"ת מסעי צה, א. אוה"ת ענינים
71) ע"פ לשון הכתוב — תבוא כח, מג. ע' עז ואילך.	79) ראה ע"ח שער א (שער עיגולים וישר)
72) נדרים פא, א. וש"נ.	80) ראה סה"מ תרצ"א ע' שיט ואילך.
73) ירמי' ט, יא"ב.	81) ראה תו"א תשא פו, ב. לקו"ת שלח
74) פי' הר"ן שם.	82) מ, ב. נא, ב. ובכ"מ.
75) ראה לקו"ת שלח מא, ג ואילך. ובכ"מ.	83) מגילה ג, א. וש"נ.
76) עירובין סה, סע"א. וש"נ.	
77) ס' שופטים ט, יג.	83) דינאל יו"ד, ז.

ומזה מובן גם ענין ה"יין" שבתורה — שע"י היגיעה בתורה מגלים גם בחי' ההעלם שבתורה, פנימיות התורה.

יד. וגם כאשר האדם לומד התורה באופן של הבנה והשגה בתורה (בשר), כולל גם החביבות וטוב טעם שבתורה (יין) — אזי צריכה גם התורה ללמד אותו⁸⁴,

והיינו, שלא מספיק לימוד התורה בלבד, אלא התורה צריכה לחדור ולפעול בכל מציאותו, עד כדי כך, שגם בלכתו ברחוב רואים שכל מציאותו היא מציאות תורנית, "א תורה איד", וכפס"ד הרמב"ם⁸⁵ "החכם . . צריך שיהי' ניכר במעשיו במאכלו ובמשקו כו' ובמשאו ובמתנו", וזהו ענין ה"שמן" שבתורה — דכשם שהשמן מפעפע בכל דבר⁸⁶, כך חודרת התורה בכל מציאותו, מהרצון והתענוג עד להעקב שברגל, שכל מציאותו נעשית מציאות תורנית.

טו. והנה, גם לאחר שישנם כל פרטי הענינים דבשר יין ושמן שבתורה, הרי אמרו חז"ל⁸⁷ "כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו", אלא צריך להיות תורה וגמילות חסדים⁸⁸, וא"כ, נמצא קיומה של כל התורה בסכנה ("תורה אין לו"), רחמנא ליצלן, וכדי להבטיח את קיומה של התורה (תורה יש לו) צריך להיות גם הענין דגמילות חסדים.

וזהו ענין ה"מים" שבתורה, שירודים ממקום גבוה למקום נמוך — שהאדם הלומד תורה ומציאותו היא מציאות תורנית, שלכן נמצא במקום גבוה, צריך לירד למקום נמוך, כדי לעסוק בגמילות חסדים, ובאופן של "חסד" דוקא — כמבואר באגה"ק⁸⁹ שפירושו ח"ס דלי"ת, היינו, להשפיע לדל ואביון (ברוחניות) דלית לי' מגרמי' כלום, שזוהי הירידה דהמים למקום נמוך ביותר שאין למטה ממנו; ורק אז בטוח הוא בקיומה של התורה שלו.

אמנם, בענין זה יכול להיות מציאות של סתימה שמעכבת את ירידת המים למקום נמוך — אם זה מצד כללות הטענה של ביטול תורה, או מפני שאינו רוצה לירד למקום נמוך ביותר כו'.

ולזה צריך להיות התגברות המים להסיר את הסתימה, והיינו, להתייגע ("גריבלען") ולפעול על עצמו לירד למטה כו', מצד הידיעה וההכרה

(84) ראה תו"מ ח"מ ע' 182. וש"נ.

(87) יבמות קט, ב.

(85) הלי' דעות רפ"ה.

(88) לקו"ת ויקרא ה, רע"א. וראה סה"מ

(86) ראה חולין צו, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה

תש"ח ע' 266 הערה ז.

(89) ס"י (קטו, ב).

ס"ה.

שכך צריך להיות ע"פ התורה. ואז — לאחרי הסרת הסתימה — נעשית מרוצת המים בהתגברות יותר כו', ע"ד היתרון שנעשה מצד הצמאון דארץ צי' ועיף בלי מים¹¹.

טז. ויש להוסיף ולבאר בנוגע ל"בשר" ו"יין" שבתורה, דקאי על ההשגה והטוב טעם שבהשגה:

ובהקדם הידוע⁹⁰ בענין המשלים שבתורה, שה"משל" וה"נמשל" מתאימים ומכוונים זה לזה (לא רק בפרט וענין אחד, אלא) בכל הפרטים (מלבד בהעניינים שהם משל על הפשיטות דהקב"ה, כמו המשל מאור השמש על אור א"ס — שההגבלות וכו' שישנם באור השמש אינם משל על אור א"ס)⁹¹.

וכיון שבנוגע לבשר ויין כפשוטם (ב"משל") מצינו שאף שבזמן שביהמ"ק הי' קיים אמרו חז"ל⁹² "אין שמחה אלא בבשר", שלמי שמחה, ו"אין שמחה אלא ביין", מ"מ, בזמן הזה שאין לנו שלמי שמחה (בשר), אזי החיוב דשמחת יו"ט מן התורה הוא (לא בבשר, שאינו אלא מדרבנן, אלא) ביין בלבד (כפסק רבינו הזקן בשו"ע²⁷) — צריך לומר, שגם בבשר ויין שבתורה יכול להיות מציאות של "יין" ללא "בשר".

אמנם, ע"פ המבואר בהשיחה ענין ה"בשר" ו"יין" שבתורה — בהכרח שה"יין" יבוא לאחרי ה"בשר", היינו, שלכל לראש צ"ל ההשגה בתורה, שנמשלה לבשר,

— כמאמר רב אדא בר אבא לרבנן "אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישרא שמינא בי רבא" (עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות, כלומר ללמוד שלא לשובע, בואו ולמדו הלכות צהובות מרווחות אצל רבא)⁹³, היינו, שלימוד התורה בהרחבת ההבנה וההשגה נמשל ל"בישרא שמינא" —

ורק אח"כ יכול להיות הטוב טעם שבהשגה שנמשל ליין. ואילו מציאות של "יין" בלא "בשר" (כפי שמצינו בהמשל בזמן שאין ביהמ"ק קיים) — לא שייך לכאורה בהנמשל, ב"יין" ו"בשר" שבתורה?

יז. ויש לבאר זה ע"פ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות הויכוח בין חסידי אדמו"ר הזקן לחסידים של ממלא-מקומו אדמו"ר האמצעי, ע"ד החילוק באופן אמירת מאמרי דא"ח, שאדמו"ר הזקן הי' אומר תורת

92) פסחים קט, א.
93) ב"ב כב, א (ובפרש"י).

90) ראה תר"מ חל"ג ס"ע 226. וש"נ.
91) ראה לקו"ש ח"ז ע' 154 ואילך.

קצרות, ואדמו"ר האמצעי הי' אומר באריכות ובהרחבה — שבזמנו של אדמו"ר הזקן היו חסידים יכולים "לחיות" כו"כ שנים עם פסקא אחת מהמאמר, ועד שהיו חסידים שבשבילם הי' מספיק "לחיות" עם הפסוק שעליו מיוסד המאמר; ואילו עכשיו, אומרים חסידות בשופי, "מ'גיסט חסידות", ואעפ"כ "דערנעמט עס ניט"...

ונקודת הענין — שהטוב טעם שבתורה יכול להיות אפילו בתיבה או פסוק אחד דתושב"כ בלבד, ואין זה מצד ענין ההבנה והשגה שבתורה [שלכן אפשר שיהי' ענין זה גם כאשר מסיבה שאינה תלוי' בו חסרה אצלו ההבנה והשגה בתורה], כי אם מצד עצם ענין הקריאה בתורה, שהוא "כאדם הקורא לחבירו שיבוא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבוא אליו כו"י"⁹⁴, "עצם" קורא ל"עצם", ובלשון הכתוב⁹⁵ "טוב טעם ודעת למדני כי במצוותיך האמנתי", שה"טוב טעם" קשור (לא עם הבנה והשגה, אלא) עם ענין האמונה דוקא (כמבואר במאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁶).

ומזה מובן שיש אפשרות שענין היין (טוב טעם) שבתורה יהי' קודם לענין ההבנה וההשגה (בשר) שבתורה.

אמנם, סדר זה יכול להיות רק כשנמצאים בזמן ומעמד ומצב דגלות (כשם שבזמן הגלות ישנו חיוב השמחה ביין ללא בשר), כי: בזמן שביהמ"ק שבלבו פנימה הוא בקיומו, אזי אומרים לו שצריך תחילה להתיישב ולהתייגע ("זעץ זיך אַוועק און האָרעווע") בלימוד התורה באופן של הבנה והשגה,

— וע"ד שמצינו בזמן שביהמ"ק כפשוטו הי' קיים, והי' גילוי אלקות, שגם כאשר יהודי "עם הארץ" הי' מגיע לירושלים ולביהמ"ק, הנה "לפי שהי' רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, הי' מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה"⁹⁷, היינו, שקיומו של ביהמ"ק הי' פועל עליו לעסוק בתורה, ולגלות את חלקו הפרטי שבתורה, כמ"ש "ותן חלקנו בתורתך"⁹⁸ —

ורק כשנמצא במעמד ומצב שביהמ"ק שבו חרב, שאז העבודה היא באופן ד"חטוף ואכול חטוף ושתי"⁹⁹, וכדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב)

97) תוד"ה כי מציון — ב"ב כא, א.

98) אבות פ"ה מ"כ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 118 ואילך (וראה שם הערה 34). וש"נ.

99) עירובין נד, א.

94) תניא ספ"ז.

95) תהלים קיט, סו.

96) ד"ה טוב טעם תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו

ע' 12 ואילך). וראה גם ד"ה זה דשנת תשכ"ב

(תו"מ ח"ב בתחלתו).

נ"ע¹⁰⁰ שלא יש עכשיו סדר בעבודת הבירורים, אזי יכול להיות ענין של דילוג — להתחיל מהטוב טעם (יין) שבתורה, ורק לאח"ז יהי גם ההבנה והשגה (בשר) בתורה.

אמנם, סדר הרגיל בלימוד התורה הוא באופן שלכל לראש צריך להיות הבנה והשגה בתורה, וגם בזמן הגלות ישנה נתינת-כח על זה, שהרי "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"²², ואינו מבקש אלא לפי כחו של כאו"א¹⁰¹.

יח. ויה"ר אשר בעמדנו בשמחת תורה יומשך לכאו"א מישראל ברכה והצלחה בנוגע לכל פרטי הענינים דבשר יין שמן ומים שבתורה, הן בנוגע להבנה והשגה (בשר) שבתורה, הן בנוגע להרגש הטוב טעם (יין) שבתורה, כולל גם שנפש הבהמית תרגיש את הטוב טעם וה"געשמאק" שבתורה, הן בנוגע לכך שהתורה תחדור בכל מציאותו (שמן שמפעפע בכל דבר), באופן שכל מציאותו תהי' מציאות תורנית, והן בנוגע להבטחת קיום כל עניני התורה עי"ז שיורד ממקום גבוה למקום נמוך (מים) לעסוק גם בגמילות חסדים,

ועי' התורה תומשך ברכת ה' בכל המצטרך גם בעניני עוה"ז, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁰².

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

* * *

יט. דובר כמ"פ¹⁰³ אודות מאמר רז"ל¹⁰⁴ הידוע שהתורה כללות ופרטות נאמרה, שלכן, בכל עניני תורה ומצוותי' ישנם ענינים כלליים שאח"כ נמשכים ובאים בפרטיות ופרטי פרטיות.

ולדוגמא בענין שהזמן גרמא — חודש תשרי — שהוא חודש כללי אשר המועדים שבו הם מועדים כלליים שמהם נמשך על כל השנה כולה¹⁰⁵, החל מראש השנה, שענינו "תמליכוני עליכם"¹⁰⁶, שממנו נמשך הענין דקבלת עול מלכות שמים בכל השנה, ועד"ז יוהכ"פ, שממנו נמשך

100) "מבוא" לקונטרס ומעין ע' 22. אג"ק ו, סע"א ואילך. וש"נ. שלו ח"א ע' רסו. 101) נחזומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג. 102) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז. 103) ראה גם לעיל ריש ע' 35. וש"נ. 104) ראה תו"כ ופרש"י ר"פ בהר. חגיגה 105) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט. אוה"ת דרושי סוכות ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה. תש"ב ע' 49. ועוד. 106) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

ענין התשובה בכל השנה, ועד לשמע"צ ושמח"ת, שמהם נמשך הענין דשמחה של מצוה בכל השנה.

ומובן הצורך בהמשכה מהמועד הכללי דוקא, כמו בשמחה של מצוה, שנמשכת משמע"צ ושמח"ת — שהרי גם כאשר יודעים מ"ש הרמב"ם¹⁰⁷ ש"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא", מ"מ, כדי שיוכל להיות ענין השמחה כדבעי באמצע יום חול ("אינמיטן אַ מיטוואָך"), יש צורך בהמשכה ונתינת כח מיוחדת מהמועד הכללי שענינו הו"ע השמחה.

ולאידך, ההמשכה מהמועד הכללי צריכה לבוא בפרטיות ובפרטי פרטיות בעבודה דכל יום פרטי במשך השנה, דהיינו, שאין להסתפק בהמשכה הכללית כפי שהיא במועד הכללי, אלא צריך להמשיך ענין זה בכל יום פרטי בשנה — אע"פ שביום פרטי בשנה אין זה באותו "שטורעם" כמו שהוא במועד הכללי, כפשוטו.

וזהו שנוסף על כללות הענין ד"תמליכוני עליכם" בר"ה, צריך להיות הענין דקבלת עול מלכות שמים גם בכל יום פרטי, כמארז"ל¹⁰⁸ "למה קדמה פרשת שמע כו' כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים כו'" (ועד"ז בשאר הענינים הכלליים) — כיון שלא מספיקה ההמשכה הכללית מהמועד הכללי, אלא יש צורך גם בהמשכה בעבודה הפרטית דכל ימות השנה.

כ. והנה, הענין הכללי השייך במיוחד לזמן זה — בעמדנו בסמיכות למוצאי שמח"ת — הוא ההכנה להענין ד"ויעקב הלך לדרכו"¹⁰⁹, כדברי רבותינו נשיאינו¹⁰⁹ דקאי על כללות המעבר ממעמד ומצב דיו"ט (בחודש המועדים) למעמד ומצב של חולין (בימות החול דכל השנה כולה), אשר, כדי להקל על מעבר זה ישנו הענין ד"אסרו-חג", ועוד לפני"ז — ההכרזה "ויעקב הלך לדרכו" במוצאי שמח"ת¹¹⁰.

ובזה גופא ישנו כללות ופרטות:

כללות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" שייך אצל כאו"א מישראל, הן יושבי אוהל והן בעלי עסק, שהרי גם אצל יושבי אוהל שגם במשך כל השנה כולה נמצאים הם בד' אמות של תורה וקדושה כו', אין להשוות את המעמד ומצב דכל השנה כולה למעמד ומצב דימי המועדים,

בהערה 4.

(107) ה' לולב בסופו.

(110) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע'.

(108) ברכות דפ"ב.

(109) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 43, ובהנסמן שם קצד.

ועאכו"כ בעלי עסק, שאצלם מודגש יותר הענין ד'ויעקב הלך לדרכו" בהציאה מימי המועדים לעסוק בעניני עוה"ז כו'.

ובפרטיות יותר — מודגש הענין ד'ויעקב הלך לדרכו" אצל אלה שלאחרי היו"ט נוסעים הם למקום אחר כפשוטו, שאצלם ענין ההליכה הוא לא רק ביחס למעמד ומצב הנפש, אלא גם במקום גשמי כפשוטו, שאז ניתוסף עוד יותר בהשינוי גם מצד הסביבה [שהרי טבע בני אדם שהסביבה שבה נמצאים פועלת עליהם הן לטוב והן למוטב, שלכן צריך האדם להשתדל להיות בסביבה טובה, ולברוח מסביבה בלתי־רצויה כו'¹¹¹], ובמילא גדול יותר הקושי שבעבודה ד'ויעקב הלך לדרכו".

ובזה ניתוסף עוד יותר אצל אלה שנסיעתם למקום אחר היא — לא בשביל הנאתם (שהרי אינם נוסעים להמקום שגדלו שם, או להמקום שבו נמצאים בני ביתם, וכיו"ב), כי אם — כדי למלא את השליחות שהוטלה עליהם ע"פ דבר הוי', אשר "גלה סודו אל עבדיו הנביאים"¹¹², ע"י רבותינו נשיאינו לדורותיהם, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — להפיץ תורה ויהדות, לימוד התורה וקיום המצוות במעשה בפועל (שהרי "המעשה הוא העיקר"¹¹³) כל אחד ואחד בסביבתו.

ומובן, שכיון שאצלם ישנו קושי גדול יותר בעבודה ד'ויעקב הלך לדרכו" — הרי לפי ערך העבודה המוטלת עליהם נותנים להם כחות גדולים ונעלים יותר; צריכים רק לפתוח את כלי המקבל, ועוד ועיקר — שבבואם למקומותיהם יפרקו את המטען, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁴: "פּאַנאַנדערפּאַקן די פּעקלאַך"...

כא. ובנוגע לפועל — לכל לראש:

כל השלוחים הנמצאים כאן, אשר, לאחרי היו"ט נוסעים הם ("ניט אום יו"ט גערעדט") להמשיך במילוי השליחות שהוטלה עליהם ע"י נשיא דורנו לעסוק במקומותיהם בחינוך על טהרת הקודש, ובכללות בחיזוק והרחבת היהדות המסורה ע"י קיום המצוות, הן בהמעשה אשר יעשון והן בהזהירות מאלה אשר לא תעשינה,

תהי' ההתחלה בזה עתה — מתוך התוועדות של מצוה, עם ניגון של שמחה ואמירת "לחיים",

וכל הקהל יאשרו זאת ("וועלן דאָס פּאַשטעטיקן") ע"י אמירת

(114) שיחת ליל שמחת תש"ז ס"ו (סה"ש

תש"ז ע' 74). וש"נ.

(111) רמב"ם הל' דעות רפ"ו.

(112) עמוס ג, ז.

(113) אבות פ"א מ"ז.

"אמן כן יהי רצון" — שימשכו ויקויימו כל הברכות שנותנים להם רבותינו נשיאינו בכל המצטרך להם בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", כל אחד בדרכו הוא.

ותהי' זו ה"בשורה טובה" שתפעל שהענין ד"ויעקב הלך לדרכו" יהי' באופן ד"וישא יעקב רגליו"¹¹⁵, ש"נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת"¹¹⁶,

ובבואם למקומותיהם יקויים אצלם "ונאספו שמה כל העדרים"¹¹⁷ — שיצליחו להעמיד עדרים עדרים כו', ועד לבתים בישראל,

וזו תהי' הכנה קרובה למ"ש¹¹⁸ "ויעש להם בתים", בתי כהונה ובתי מלכות — בביאת דוד מלכא משיחא, שאז רואים גם את הכהנים בעבודתם.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לקהל ושאל היכן הם השלוחים, וצוה שיאמרו "לחיים", ולאחדים מהם צוה שיאמרו "לחיים" ב' פעמים].

* * *

כב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה תורה צוה לנו משה מורשה גו'.

* * *

כג. המדובר לעיל (בהמאמר¹¹⁹) אודות ענין הירושה שבתורה, שעז"נ¹²⁰ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" — שייך במיוחד לכללות הענין ד"זמן שמחתנו", שכן נקרא ה"יו"ט דשמח"ת בנוסח התפלה.

ובהקדם ביאור הלשון "זמן שמחתנו", לשון רבים, שמורה על שמחה כפולה ("א צווייענדיקע שמחה") — דקאי על השמחה של ישראל עם התורה, והשמחה של התורה עם ישראל¹²¹,

ולא עוד אלא ששתי השמחות מתאחדים יחד — שלכן נכללים בתיבה אחת שכוללת ב' השמחות ("שמחתנו") — כיון שהיהודי והתורה שלומד אינם שני דברים בפ"ע [היינו, שהיהודי הוא מציאות בפ"ע, ושייכותו עם התורה היא רק בכך שיש לו תענוג ("געשמאק") בלימוד

(119) לעיל ע' 100 ואילך.

(120) ברכה לג, ד.

(121) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 168, ובהנסמך

שם.

(115) ויצא כט, א.

(116) פרש"י עה"פ.

(117) שם, ג.

(118) שמות א, כא ובפרש"י.

התורה להיותה חכמה רחבה ועמוקה כו], אלא שהתורה שלומד מתאחדת עמו והיו לאחדים,

— שענין זה מתבטא בכך שכל עשיותיו נעשים בדרך ממילא ע"פ התורה, ע"ד מארוז¹²² "מחזיקנא טיבו לרישא דכי מטא למודים מנפשי כרע", היינו, שאינו צריך לחשוב אם לכרוע, אלא הכריעה נעשית בדרך ממילא, כיון שהראש (ועד"ז שאר אברי הגוף) הורגל להתנהג מעצמו ע"פ תורה¹²³, שבזה ניכר שאינו מציאות בפ"ע שלומד מסכת בגמרא או הלכה בשו"ע וכיו"ב, אלא הוא והמסכת או השו"ע נעשו מציאות אחת —

ובלשון אדמו"ר הזקן בתניא¹²⁴: "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו' להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה".

וענין זה — הכח והאפשרות שיהודי יוכל להיות מאוחד עם התורה — הוא מפני שהתורה היא שלו, שזהו"ע ד"מורשה", מלשון ירושה.

כד. וענין זה הוא בכאו"א מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו — שלכן נאמר בכתוב "תורה גו' מורשה קהלת יעקב", שם יעקב דוקא: החילוק שבין השם יעקב לשם ישראל הוא — ש"ישראל" הוא שם המעלה, על שם "שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"¹²⁵, היינו, שנעשה בעה"ב על מציאות העולם כו' עי"ז שנתקשר ונתאחד עם הקב"ה; משא"כ "יעקב" — הוא השם שבו נקרא יעקב אבינו מיד בלידתו, עוד לפני שהתחיל בעבודתו בעניני התומ"צ, ועאכו"כ לפני שהגיע להמעלה ד"שרית עם אלקים וגו'".

ועד"ז בנוגע לכל בני" בכל הדורות עד לדורנו זה — שכל יהודי, בשעה שנולד, עוד קודם התחלת עבודתו, נקרא בשם יעקב — שזהו מעמדו ומצבו עתה בגלוי; ונקרא גם בשם ישראל — ע"ש שיש בו כחות מזומנים שאם רק ירצה יוכל לבוא להדרגא ומעמד ומצב ד"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", שאז יקרא בגלוי (גם) בשם ישראל.

וזהו "תורה גו' מורשה קהלת יעקב" — שגם מי שנמצא בהתחלת העבודה, ולא הגיע עדיין להדרגא ד"ישראל", שלכן נקרא בגלוי בשם "יעקב" בלבד — שייכת אליו התורה באופן של ירושה ("מורשה"), ירושה דייקא, הן מצד המוריש והן מצד היורש, שהמוריש אינו יכול

(122) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד.

(124) פ"ה (ט, ב).

(125) וישלח לב, כט.

הובא בתוס' שבת ק"ח, סע"ב. ועוד.

(123) ראה תו"מ חל"ט ע' 234. וש"נ.

לעשות תנאי לבטל את הירושה (שהרי "המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל"¹²⁶), והיורש אינו צריך הכנה ויגיעה כלל כדי לזכות בהירושה. ומצד ענין הירושה שיש לכאו"א מישראל, אמרו חז"ל¹²⁷ "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב" — מבלי הבט על כך שבהבנתו וידיעתו אינו מגיע ואינו בערך כלל למדרגתם של אבות העולם, ומה גם שיכול להיות שנמצא בסביבה כזו שהנסיגות שבה הם גדולים וקשים יותר מהנסיגות שהיו ליעקב בבית לבן, וליצחק אצל אבימלך וכו' — כיון ש"מעשה אבות סימן לבנים"¹²⁸, סימן שהוא גם נתינת-כח¹²⁹, היינו, שהאבות פתחו וסללו את הדרך לכאו"א מבניהם אחריהם שיוכל לילך בדרך ה', ולקבל עי"ז את ברכתיו של הקב"ה בכל המצטרך לו.

כה. והנה, בנוגע לכללות ענין הירושה דתורה, יש ללמוד הוראה מענין הירושה כפי שהוא בעניני העולם — כפי שמצינו בכמה ענינים שבתורה שחז"ל מביאים עליהם ראיות מעניני העולם ("משל למה הדבר דומה כו", וכיו"ב) — עם היות כללות העולם במעמד ומצב שבני"צ צריכים לתקנו ע"י התורה.

והענין בזה:

בנוהג שבעולם שכאשר אדם מקבל ירושה — הרי הוא משתמש בה. כאשר אדם יורש ממון — אינו מסתפק בכך (שהממון הוא שלו ע"פ "דינא דמלכותא" עי"ז) שמפקידו ב"בנק" בלבד, ועד"ז כאשר יורש חפץ — אינו מסתפק בכך שהחפץ נמצא ברשותו, שמונח בביתו ע"ג אצטבא, ומזמן לזמן מנקה את האבק שהצטבר על גביו... — שכן, באופן כזה אין הוא "שוה" את הירושה...

תכליתה של הירושה היא איפוא להשתמש בה ולנצלה במדה המקסימלית, ומה טוב — כשיש ביכלתו להגדיל את הירושה כמה פעמים ככה, עי"ז שמשקיע את הרכוש המקורי (הנקרא בשפת המדינה: "קאָפּיטאַל") באופן שירויח עוד יותר, ועד לריוח שלא בערך כו'.

וככל הדברים האלה — בירושה דתורה:

יכול יהודי להסתפק בכך שנשמתו היתה נוכחת במעמד הר סיני¹³⁰

(129) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 154 הערה

.39

(130) ראה פרדר"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח,

ט. תנחומא יתרו יא. זח"א צא, א.

(126) כתובות פג, א (במשנה). וש"נ.

(127) תדבא"ר רפכ"ה.

(128) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו.

רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

כשאמר הקב"ה עשרת הדברות, ולאח"ז קיבל הוא בירושה את התורה שבכתב והתורה שבעל פה כולה (שבה נתבארו עשרת הדברות), כמ"ש "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"; אבל כאשר מסתפק בכך שהתורה ניתנה לו בירושה, ואומר שאינו צריך יותר מזה — ה"ז היפך תכלית ומטרת ירושת התורה, שכן, "תורה" היא מלשון הוראה¹³¹, שניתנה כדי להורות לאדם את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה.

התורה — היא האוצר הכי יקר של הקב"ה, היינו, שבין כל הדברים השייכים להקב"ה, כמ"ש¹³² "לי הכסף ולי הזהב וגו'", הרי התורה היא היקרה ביותר, כמ"ש¹³³ "יקרה היא מפנינים";

ותורה זו — היקרה ביותר אצל הקב"ה — נתן הקב"ה לכא"א מישראל, כנוסח ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו", "תורתו" דייקא, היינו, שאת התורה שלו (לא תורה אחרת) — "נתן לנו", לכא"א מישראל, בכל מקום ובכל זמן, גם במקום זה ובשנה זו — תשכ"ה.

והכוונה בזה — שתהי' אצל כא"א מישראל באופן של "תורה" — כשמה — מלשון הוראה, ו"תורת חיים"¹³⁴ — הוראה בחיים, היינו, שמורה לאדם כיצד לחיות, ועושה אותו לאדם חי:

יכול אדם לחיות — ע"פ ה"לוח" — במשך שבעים-שמונים שנה, ועד מאה ועשרים שנה, אבל, כשמתחיל לחשוב מה נעשה עמו במשך כל הזמן, שזמנו מבוזבז על שינה, אכילה ושתי', או התעסקות בפרנסתו כדי להשתכר עבור אכילה ושתי'! — כל היום עוסק הוא בפרנסתו כדי... לאכול "דינער", וכשאוכל "דינער" חושב הוא ע"ד עסק הפרנסה מחר כדי שיוכל לאכול "דינער" גם מחר... וכך עוברים עליו ימים ושבועות חדשים ושנים — אזי תופס את עצמו ("כאפט ער זיך") שעדיין לא התחיל לחיות חיים הראויים לשמם!

חיים שתכליתם הם אכילה ושתי' — אינם חיים הראויים לשמם!

הן אמת שמתאוה ומתענג ונהנה מאד מאכילתו ושתייתו, שאוכל בשר שמן (הנקרא בשפת המדינה: "סטייק"...) ושותה יין מבושם וכו', אבל, התאוה התענוג וההנאה אינם אלא לפי שעה, בעת מעשה בלבד, ואילו לאחרי זה לא נשאר אצלו מאומה, ומרגיש ריקנות ("פוסטקייט") והעדר שביעת רצון!

(133) משלי ג, טו.

(134) ראה אבות דר"נ ספ"ד.

(131) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ

בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

(132) חגי ב, ח.

[וכידוע מ"ש בספרי מוסר¹³⁵ שא' הסימנים לידע ולהבחין בין דבר שהו"ע של מצוה וקדושה לדבר שאינו אלא מילוי תאוה בלבד, הוא, הרגשת האדם לאחרי המעשה: בדבר של מצוה וקדושה — הנה לאחרי העשי' ישנו רגש של סיפוק ושביעות רצון, משא"כ במילוי תאוה, שאין זה אלא לפי שעה, ולאחרי זה לא נשאר בידו מאומה].

ונמצא, שהמושג של "חיים" כפי שהוא ע"פ "לוח" של נייר ("אָפּאָפּירענעם קאַלענדאַר"), וחיים הראויים לשמם — הם ב' דברים שונים, שלכן, גם לאחרי משך זמן רב של חיים ע"פ ה"לוח" יתכן שעדיין לא התחיל לחיות חיים הראויים לשמם.

וכדי לחיות חיים הראויים לשמם — ניתנה לאדם "תורת חיים" ע"י הקב"ה, אשר, להיותו בורא האדם, יודע הוא את הדרך הטובה ביותר שבה ועל ידה יחי' האדם חיים הראויים לשמם.

וזוהי תכליתה של ירושת התורה — שהאדם ישתמש בה בתור "תורת חיים".

ומזה מובן שכאשר יהודי עולה לתורה בשמח"ת, ושומע שקורין "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" — עליו לדעת שזהו הרכוש המקורי ("קאָפּיטאַל") בלבד, ואין לו להסתפק בכך, אלא עליו להשתמש בזה, ובאופן שעי"ז ישתכר בריבוי גדול ביותר, עי"ז ש"הקב"ה עוזרו"¹³⁶, וכמארז"ל¹³⁷ "בא לטהר מסייעין אותו".

כו. והנה, נוסף על ענין הירושה שבתורה — ישנו עוד ענין בתורה שעליו אמרו חז"ל¹³⁸ "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך", והיינו, שהתכלית היא שהתורה תהי' לא רק באופן של ירושה שמקבל האדם מהקב"ה, אלא על האדם ללמוד תורה באופן של עבודה ויגיעה בכח עצמו, ובשביל זה צריך להתקין עצמו שיהי' ראוי לכך.

והענין בזה:

התורה — אינה חכמה בעלמא, כמו שאר החכמות שבעולם, שהרי התורה היא חכמתו של הקב"ה, שמצד עצמה היא 'נעלמה מעיני כל חי'⁶³, אלא שעלה ברצונו של הקב"ה ליתן את התורה למטה באופן שיוכל האדם להבינה ולהשיגה בשכל אנושי;

(137) שבת קד, א. וש"נ.

(138) אבות פ"ב מ"ב.

(135) ראה שבט מוסר פכ"ה. וראה גם

ת"מ חכ"ב ס"ע 44. וש"נ.

(136) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

אבל כדי שהאדם יוכל ללמוד ולהבין את התורה כדבעי, היינו, שיהי' בטוח שלימודו אינו באופן ד"לא זכה נעשית לו כו" (היפך סם חיים)¹³⁹, שאינו מפרש פירוש שאינו אמיתי, ואינו מוציא פס"ד מעוות ח"ו, אלא הוא מכוין לאמיתתה של תורה — צריך הוא להתקין את עצמו ("התקן עצמך"), היינו, שהוא עצמו יהי' דבר מתוקן. וענין זה נעשה ע"י ההכנה דברכת התורה — "ברכו בתורה תחילה"¹⁴⁰:

התחלת ברכת התורה — עוד לפני שאומרים "ונתן לנו את תורתו" — היא: "אשר בחר בנו מכל העמים", אשר, ע"י בחירה זו נשתנו בנ"י מכל העמים, וזוהי ההקדמה שיוכל להיות "נתן לנו את תורתו", שתורתו של הקב"ה תהא רכוש שלנו, שהאפשרות לזה היא מפני שבנ"י נשתנו מכל העמים ע"י הבחירה שבחר בהם מכל העמים.

והבחירה דהקב"ה בבנ"י — "אתה בחרתנו" — קשורה ומתבטאת בכך ש"רוממתנו", היינו, שבנ"י הם למעלה ממצייאות העולם, למעלה ממצייאות הגוף וכו', ובמילא, הנהגתם היא באופן של קדושה והבדלה — "וקדשתנו כו".

ולכן, כאשר מישהו טוען שצריך להתחשב בעניני הגוף — שהרי הנשמה אינה יכולה לפעול בעולם ללא הגוף — ובמילא צריך להתנהג כאדם מן הישוב ("ווי אַ לייטישער מענטש"), היינו, לכל לראש, לאכול ולשתות כדבעי, לישון 7-8 שעות ביום, לקרוא ה"עיתון" וכו', ולאחרי כל זה — בזמנו הפנוי — יעיין בספר, ב"קיצור שולחן ערוך", ואם הוא "למדן" — לא ישתמש בקיצור שו"ע המתורגם לשפת המדינה, אלא בקיצור שו"ע המקורי בלשון הקודש!... ואם הוא למדן גדול יותר — יעיין גם בשו"ע של אדה"ז, בשו"ע של הב"י, בטור, בגמרא וכו'; אבל כל זה — רק לאחרי שצרכי גופו הם בשלימות הרצוי' לו,

— על זה אומרים לו שצריך לידע ש"אתה בחרתנו כו" ורוממתנו כו", היינו, שיהודי הוא למעלה מהעולם והגבלותיו!

הן אמת שרצונו של הקב"ה שתהי' הפעולה בעולם דוקא, אבל אעפ"כ, הפעולה בעולם צריכה להיות לא באופן שמודד ומגביל ומצמצם את עצמו לפי ערך העולם — שבאופן כזה הרי הוא עבד בעולם, וזהו היפך כוונת הבריאה — שנתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁴⁰ — עי"ז

ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

139) יומא עב, ב.

140) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז.

שהאדם הוא במעמד ומצב שלמעלה מהעולם, ואז נעשה הוא מושל על העולם להנהיגו ע"פ רצונו של הקב"ה.

ולכן, הן אמת שצריך לעסוק בעניני הפרנסה לפי ש"אין סומכין על הנס"¹⁴¹, אבל, במה דברים אמורים — לאחרי שהתפלל, ולאחרי שלמד שיעור קבוע בתורה, כמארז"ל¹⁴² "מבית הכנסת לבית המדרש", ורק לאח"ז צ"ל גם "הנהג בהן דרך ארץ"¹⁴³, וזה גופא — לאחרי שבודק ומוודא שהעסק בעניני העולם הוא ע"פ שו"ע, שאין בו שום חשש מענין של גניבה וגזילה או השגת גבול כו', ורק אז מקיים הוא את ההוראה ש"אין סומכין על הנס", שלכן צריך לעסוק בעניני העולם בדוך הטבע.

ואז עבודתו היא באופן ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁴⁴, היינו, שעבודתו להקב"ה היא לא רק בעת התפלה ולימוד התורה, אלא גם בשעה שעוסק בעניני העולם — כיון שגם אז ניכר עליו שהוא יהודי-תורני ("א תורה-איד"), שהנהגתו היא ע"פ שו"ע, כך שגם בהנהגתו בעסקיו ובמשרתו בעניני העולם ("זייענדיק אויפן דזשאַפ"), מקיים הוא את הוראת חז"ל¹⁴⁵ "ואהבת .. שיהא שם שמים מתאהב על ירך", עי"ז שכל רואיו יכירו שזוהי ההנהגה הראוי' המביאה לידי צדק ויושר ושלום.

ועי"ז זוכה הוא לברכתו של הקב"ה — "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"¹⁴⁶, היינו, ש"בכל אשר תעשה", מבלי הבט על כמות העשי', אם היא בריבוי או במיעוט, כיון שישנה אחיזה בעשי' בדרך הטבע, והעשי' היא ע"פ שו"ע — אזי שורה בה ברכתו של הקב"ה.

וזהו הענין ד"התקן עצמך" — שיהודי מתקן את עצמו להיות במעמד ומצב שלמעלה מהעולם, מצד זה ש"אתה בחרתנו כו' ורוממתנו כו'",

ואז נעשה ראוי להענין השני שבתורה — שבא לאחרי ענין הירושה שבתורה: "ללמוד תורה שאינה ירושה לך",

שענין זה אינו כירושה שהיא בכל ישראל בשוה, אלא בכל אחד ואחד לפי ערך עבודתו ויגיעתו בלימוד התורה, וכמ"ש¹⁴⁷ "בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה"¹⁴⁸,

(145) יומא פו, א.

(146) פ' ראה טו, יח.

(147) ר"פ בחוקותי.

(148) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(141) פסחים סד, ב.

(142) ברכות בסופה. וש"נ.

(143) שם לה, ב.

(144) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הלי' דעות

ולכן, ככל שיתוסף יותר בהעמל שבתורה באורך ורוחב ועומק, יתוסף גם בההידור בקיום המצוות — כהמשך הכתוב: "ואת מצוותי תשמרו" — כיון שהתלמוד מביא לידי מעשה¹⁴⁹, ועי"ז יתוסף גם בברכותיו של הקב"ה — כהמשך הכתוב¹⁵⁰: "ונתתי גשמיכם בעתם", וכל הברכות האמורות בפרשה — באורך ורוחב ועומק כו'. ולאחרי זה בא גם הענין השלישי שבתורה — ענין המתנה, כפי שיתבאר להלן¹⁵¹.

כזו. וההתחלה בכל זה היא ביום שמח"ת, "זמן שמחתנו", שבו קורין "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", ובהמשך לזה באים גם להענין ד"התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך", שהו"ע לימוד התורה באופן של יגיעה דוקא.

ויש להוסיף, ש"זמן שמחתנו", לשון רבים, כולל לא רק את השמחה שבענין הירושה שבתורה, אלא גם את השמחה שבענין היגיעה שבתורה:

ענין השמחה בתורה קשור עם ענין הירושה — כטבע האדם ששמח כשנופלת לו ירושה¹⁵², ועד שמברך על זה ברכת הטוב והמטיב¹⁵³. אבל בנוגע לענין היגיעה שבתורה — הרי זה לכאורה היפך השמחה.

אמנם, כאשר האדם יודע שע"י יגיעתו ירויח במדה מרובה שלא בערך — הרי לא זו בלבד שאינו חוסך יגיעה וטירחא כלל, אלא עוד זאת, שהוא שבע רצון ושמח בהיגיעה והטירחא, בידעו שע"ז ירויח כמה פעמים ככה, ולא עוד אלא שהשמחה והתענוג מרויח שיגע וטרח בעצמו היא גדולה יותר מהשמחה על דבר שקיבל בירושה!

ומזה מובן שענין השמחה שבתורה הוא הן בענין הירושה שבתורה והן — ועוד יותר — בהענין ד"התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך".

ובנוגע לפועל, הרי אחת ההוראות העיקריות שלוקחים משמח"ת על כל השנה כולה בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" — שיש לילך בלב שמח עם הירושה ד"תורה צוה לנו משה מורשה גו'", וכן עם ענין התורה שבה צריכה להיות יגיעת האדם, ובאופן דהולך ומוסיף, הן בנוגע

(153) ראה רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ז. ושו"ע או"ח סרכ"ג ס"ב. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ב ס"ח.

(149) ראה קידושין מ, ב. וש"נ.

(150) שם, ד.

(151) ראה גם לקמן סוסכ"ט.

(152) ראה תניא פל"ג (מב, ריש ע"ב).

להרכוש המקורי דירושה שהולך וגדל כמה פעמים ככה, והן בנוגע לענין היגיעה שבתורה שעיי"ז מחדש ומוסיף בתורה, ע"ד מ"ש⁵⁶ "ותן חלקנו בתורתך", "חלקנו" דייקא.

וכאשר יוצאים לעולם עם התורה מתוך שמחה — אזי שמחה פורצת גדר⁵⁶, שפורצת ומבטלת את כל הגדרים ההעלמות וההסתרים כו', שלא יהי' שום מניעה ועיכוב לפעולת התורה בעולם, לברר ולזכך ולהעלות את העולם ולעשותו דירה לו ית'.

וכיון שעיי"ז נעשה האדם "שותף להקב"ה במעשה בראשית⁵⁰ — ה"ז פועל המשכת ברכתו של הקב"ה בכל המצטרך, הן בעניני תומ"צ, והן בעניני העולם, ובפשטות — שתהי' שנה טובה ומבורכת בכל המצטרך, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

כח. מהענינים המיוחדים דשמחת תורה — שבו מסיימים קריאת התורה של השנה שעברה, ובו מתחילים קריאת התורה של השנה החדשה [נדאף שעיקר קריאת התורה ברבים במשך כל השנה כולה היא ביום הש"ק, וגם ביום שני וחמישי, מ"מ, התחלת קריאת התורה על כל השנה כולה היא ביום שמח"ת, שבו מתחילים לקרוא פרשת בראשית], ונמצא, שביום שמח"ת יש תכונה מיוחדת שמקשרת סיום והתחלת התורה גם יחד, ובלשון ה"רשות לחתן בראשית": "מתכיפין התחלה להשלמה".

ובפרטיות יותר — בנוגע לחלק הפרשה השייך במיוחד ליום זה: ובהקדם תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר (על יסוד דברי רבינו הזקן)¹⁵⁴ ללמוד בכל יום חלק אחד מפרשת השבוע [שהרי נוסף על שייכותה של כללות הפרשה לשבוע זה, נחלקת הפרשה לשבעה חלקים כנגד שבעת ימי השבוע], יום ראשון מהתחלת הפרשה עד שני, יום שני משני עד שלישי, וכן הלאה.

ובנוגע לפרשיות ברכה ובראשית — הנה פרשת ברכה (שמתחילים ללומדה החל ממוצאי ש"ק פרשת האזינו) לומדים במשך יותר משבעה ימים, ופרשת בראשית לומדים במשך פחות משבעה ימים, ובזה גופא יש שינויים בהתאם לקביעות השנה.

וכמו בשנה זו ששמח"ת חל ביום השלישי בשבוע — לומדים בשמח"ת בפרשת ברכה מחלק הפרשה השייך ליום שלישי עד סיום

(154) ראה סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

הפרשה כולה, וחוזרים ומתחילים ללמוד מהתחלת פרשת בראשית עד אחר חלק הפרשה השייך ליום שלישי, דהיינו עד רביעי¹⁵⁵.

— וכאן המקום להזכיר ע"ד תקנה זו ופירסומה כו', הן בנוגע לכל ימי השנה, והן בנוגע לשמח"ת, וכפי שהי' כ"ק מו"ח אדמו"ר מעורר ומדגיש במיוחד¹⁵⁶ שלא לשכוח ע"ד לימוד שיעור חומש דשמח"ת, ובפרט שזהו "שיעור גדול"!!!

ובנוגע לעניננו — נוסף לכך ששמח"ת בכלל מחבר סיום התורה (פ' ברכה) והתחלת התורה (פ' בראשית), הנה בקביעות שנה זו ששמח"ת חל ביום השלישי בשבוע, ה"ה מחבר את השיעור דשלישי בפ' ברכה עם השיעור דשלישי בפ' בראשית, שכן, היום שלפני שמח"ת הוא יום שני דפ' ברכה, והיום שלאחרי שמח"ת הוא יום רביעי דפ' בראשית, ועכצ"ל ששמח"ת עצמו שייך הן לשלישי דפ' ברכה והן לשלישי דפ' בראשית, שמחברם יחד.

ועד כדי כך, שאי אפשר לחלק בין הזמן ששייך לסיום התורה להזמן השייך להתחלת התורה, בין הזמן השייך ליום שלישי דפ' ברכה להזמן השייך ליום שלישי דפ' בראשית, אלא, שבענינים השייכים לקריאה ודיבור (שזמנו מתחיל מעלות השחר) יש מדידה והגבלה שתחילה צריכים לקרוא וללמוד ענין זה ואח"כ ענין זה, אבל בנוגע להזמן גופא, הרי כללות הזמן דיום שלישי (משקיעת החמה) שייך לשלישי דפ' ברכה ודפ' בראשית גם יחד.

כט. וע"פ המדובר כמ"פ שעניני התורה אינם באקראי אלא הם בתכלית הדיוקן — הרי מזה גופא שביום אחד (שמח"ת) לומדים הן החלק דשלישי בפ' ברכה והן החלק דשלישי בפ' בראשית, מובן, שיש קשר ושייכות ביניהם.

ובהקדמה — שגם בעניני העולם אין דבר שהוא במקרה, שהרי כל הענינים הם בהשגחה פרטית, ובמילא יש בזה כוונה כו', וכידוע פתגם הבעש"ט¹⁵⁷ שאפילו עלה הנתלש מן האילן ומתגלגל מצד לצד ע"י הרוח, הרי אופן גלגולו (שיכול להיות בכמה אופנים) הוא בהשגחה פרטית. ואם הדברים אמורים בעלה הנתלש מן האילן — במין האדם, ובפרט בבנ"י ש"אתה בחרתנו כו' ורוממתנו כו' וקדשתנו כו'", על אחת כמה וכמה.

בסופה (סה"ש תש"ד ע' 44). תש"ה ס"י (סה"ש תש"ה ע' 61).

(157) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

(155) ראה שיחת ליל שמח"ת תרצ"ו ס"ז (סה"ש תרצ"ו ע' 14 ובהערה 12 שם).

(156) ראה (לדוגמא) שיחת יום שמח"ת תרצ"ו ס"א (סה"ש תרצ"ז ע' 203). תש"ד

אלא, שבענין דהשגחה פרטית יכולה להיות הכוונה גם בענין צדדי בלבד, ולדוגמא, שיבוא מזה תועלת בענין של מצוה, או באופן ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁴⁴, וכיו"ב;

ואילו בנדו"ד — מלבד ההשגחה פרטית והכוונה שבדבר, הרי זה גם ענין בתורה.

וככל עניני התורה שענינה הוראה (כנ"ל סכ"ה) — צריך להיות גם בענין זה הוראה בחיים בנוגע לאופן ההנהגה דנשמה בגוף בעוה"ז.

ולהעיר, שכיון שהתורה "ארוכה מארץ מדה גו"¹⁵⁸, הרי "אין גו" אתנו יודע עד מה"¹⁵⁹ בנוגע לכל הפרטים שבכל ענין שבתורה עד תכליתם, כי אם אפס קצהו בלבד — בידעו שיש בתורה מ"ט פנים¹⁶⁰, שבעים פנים¹⁶¹, ועד שבכל ענין שבתורה שנלמד בא' מד' האופנים דפשט רמז דרוש וסוד שבתורה, יש ששים ריבוא פירושים, כנגד ששים ריבוא בני¹⁶²,

— וזהו שאמרו חז"ל¹⁶³ ש"משה שקול כנגד כל ישראל", כי, להיותו רועה נאמן של ששים ריבוא בני", היו בידיעתו כל הששים ריבוא פירושים שבתורה,

ולא עוד אלא שבכח זה הנהיג את צאן מרעיתו, שכן, הנהגת בני"ה היא ע"י התורה דוקא, כיון שעל ידה מתקשרים הם בהקב"ה, כמאמר¹⁶⁴ "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד",

ובלשון נוסח התפלה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בהתחלת כל יום בתפלת ערבית: "כי הם חיינו", היינו, שהתורה היא הצינור להמשכת החיות של בני", וכאשר יש ליהודי את כל חלקי התורה, אזי נמשכים לו כל צרכיו הן ברוחניות והן בגשמיות.

אלא שענין זה הי' רק אצל משה רבינו, המקבל הראשון דתורה, שניתנו לו במתנה — כמ"ש¹⁶⁵ "ויתן אל משה ככלתו", "שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן"¹⁶⁶ — כל הענינים שבכל התורה כולה, כולל

ג' (קח, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי רז"ל להאריז"ל.

163 (מכילתא בשלח טו, א ור"פ יתרו. שהש"ר פ"א, טו (ג).

164 ראה זח"ג עג, א.

165 תשא לא, יח.

166 פרש"י עה"פ.

158 איוב יא, ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ה.

159 תהלים ער, ט.

160 ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב. מדרש

תהלים ז, ח. יב, ז. זח"ב טו, ריש ע"ב. ועוד.

161 במדב"ר פי"ג, טז. ובכ"מ.

162 ראה שער הגלגולים הקדמה יז. שער רוח"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה

גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש¹⁶⁷ בסוף כל הדורות; ואילו בנוגע לכל אחד מישראל — ניתן לו הכח והיכולת לגלות את החלק שלו בתורה, כמ"ש⁹⁸ "ותן חלקנו בתורתך", "חלקנו" דייקא, ובאופן שמזמן לזמן הולך ומוסיף עוד יותר בגילוי חלקו הפרטי שבתורה.

ובכל אופן, בנוגע לענינו — יש לבאר אפס קצוהו עכ"פ בענין הקשר והשייכות של ב' פרשיות היום, שלישי דפ' ברכה ושלישי דפ' בראשית, שיש לומר בזה כו"כ ענינים, והבוחר יבחר, ומי שירצה להוסיף עוד פירושים בזה תבוא עליו ברכה.

ל. החלק השלישי דפ' ברכה הוא ברכת משה ליוסף: "וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו ממגד שמים מטל ומתהום רובצת תחת וגו'"¹⁶⁸.

ומהענינים המיוחדים שבברכה זו — שיש בה ענינים נעלים שמרומזים ב"שמים"; וביחד עם זה, יש בה גם ענינים תחתונים שמרומזים ב"תהום" שהוא היותר תחתון.

וברכה זו מתאימה לענינו של יוסף — ע"ד ברכות יעקב לבניו שהיו בהתאם לשרשו ומקורו של כל אחד מהם, כמ"ש¹⁶⁹ "איש אשר כברכתו ברוך אותם" — כי:

יוסף — פירנס וכלכל את יעקב ובניו, הן בהיותם בארץ כנען, כמ"ש¹⁷⁰ "וירא יעקב כי יש שבר במצרים גו' רדו שמה ושברו לנו משם ונחיו וגו'", והן בבואם לארץ מצרים, כמ"ש¹⁷¹ "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו גו'" — שזהו"ע הכי נעלה — "ממגד שמים";

וביחד עם זה — "יוסף גו' הוא המשביר לכל עם הארץ"¹⁷², "וישבור למצרים"¹⁷³, והיינו, שעם היות ארץ מצרים בדרגה התחתונה דתוקף הטומאה כו', עד שנקראת "ערות הארץ"¹⁷⁴, שזהו ההיפך בתכלית מענינו של יוסף שנקרא "יוסף הצדיק" ע"ש שלימות הענין דשמירת הברית¹⁷⁵ — מ"מ פירנס יוסף גם את מצרים, וגם את הכהנים (הכומרים) של מצרים, ולא עוד אלא שנתן להם פרנסתם בדרך כבוד כו' (ש"לא

(167) ראה מגילה יט, ב. ועוד. הנסמן	(172) מקץ שם, ו.
בלקו"ש ח"ט ע' 252.	(173) שם מא, נו.
(168) לג, יג.	(174) שם מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר
(169) ויחי מט, כח.	פ"א, ד.
(170) מקץ מב, א-ב.	(175) ראה זח"א נט, ב ובנצור"א שם אות
(171) ויגש מז, יב.	ד.

מכרו את אדמתם" ¹⁷⁶, למרות היותם תוקף הקליפה דמצרים — שבזה מודגש ענין הירידה למטה — "תהום רובצת תחת".

ויש לקשר ענין זה עם המבואר בדרושי חסידות ¹⁷⁷ מעלתו המיוחדת של יוסף גם לגבי האבות — שהאבות ש"הן הן המרכבה" ¹⁷⁸ היו במעמד ומצב של הבדלה והתבודדות מעניני העולם, שלכן בחרו לפרנסתם להיות רועי צאן כו', משא"כ יוסף שהי' השליט על כל ארץ מצרים ¹⁷², ובלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים" ¹⁷⁹, ובאותה שעה הי' מעמדו ומצבו בשלימות הקדושה.

לא. אמנם, הא גופא צריך להבין — היכן הוא המקור בקדושה לדרכו המיוחדת של יוסף!?

והמענה על זה — ע"פ מארז"ל ¹⁸⁰ "צדיקים דומים לבוראם" — שרואים זאת בהנהגתו של הקב"ה, כמסופר בשיעור היום בפרשת בראשית שסימונו וחזמו ¹⁸¹ "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם", שעל זה אמרו חז"ל ¹⁸² "תורה תחילתה גמילות חסדים .. דכתיב ויעש גו' וילבישם", ולכן, "מה הוא מלביש ערומים .. אף אתה הלבש ערומים", כיון שהנהגה צריכה להיות באופן ד"הלך אחר מדותיו של הקב"ה", כדלקמן.

לב. וביאור הדברים:

בשיעור היום בפרשת בראשית — עד רביעי — מסופר אודות מעמדו ומצבו של אדה"ר בהיותו בגן עדן, הן לפני חטא עץ הדעת, והן לאחר החטא, אבל לפני שנענש בגירושין (שעל זה מסופר בשיעור דיום רביעי — "ויגרש את האדם גו'" ¹⁸³).

כלומר: לא זו בלבד שקודם חטא עץ הדעת הי' אדה"ר בגן עדן (כמסופר בשיעור דיום שני), אלא גם לאחר שעבר על רצון הבורא ואכל מעץ הדעת — כמסופר בשיעור דיום שלישי ¹⁸⁴ — נשאר עדיין בגן עדן; ורק לאח"כ — בשיעור דיום רביעי — מתחילה שקו"ט בענין זה: "ויאמר

(180) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז,

ח. במדב"ר פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, ב.

(181) ג, כא.

(182) סוטה יד, א.

(183) שם, כד.

(184) שם, א ואילך.

(176) ויגש מז, כב ובפרש"י.

(177) ראה הנסמן בלקו"ש חל"ה ע' 180

הערה 42.

(178) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(179) מקץ מא, מד.

ה' אלקים הן האדם וגו' ועתה פן ישלח ידו וגו' 185, ורק לאח"ז באה המסקנא ד"וישלחו ה' אלקים מגן עדן וגו' 186.

ומובן גודל החידוש שבדבר — כיון שלכאורה הי' צריך להיות העונש דגירושינ כתוצאה ומסובב מחטא עץ הדעת תיכף ומיד לאחרי החטא שהיא סיבת העונש.

לג. ובהקדם המבואר בשל"ה 187 בנוגע לכללות הענין דשכר ועונש — שיש בזה ב' שיטות: שיטה הא' — שזהו"ע סגולי, ולולי זאת, אין קשר ושייכות בין מעשה המצוה או העבירה להשכר או העונש. ושיטה הב' — שזהו"ע טבעי, כסיבה ומסובב (אף שלפעמים מתעכב הדבר, כיון שהקב"ה הוא ארך אפים, כמארז"ל 188 שהקב"ה "מאריך רוחי" וגבי דידי").

והדעה הרווחת — שעלי' מליץ השל"ה (והובאה גם בתורת החסידות 189) — ששכר ועונש הו"ע שנקבע בטבע העולם, טבע כפי שהוא מצד הבריאה באופן ד"עולם על מילואו נברא" 190 (קודם החטא) — שהנהגה ד"בחוקותי תלכו" 147 כשלעצמה גורמת ומביאה את השכר ד"ונתתי גשמיכם בעתם וגו' 150.

ולדוגמא: כשם שטבע העולם הוא שכדי שיהי' גידול וצמיחה יש צורך בהקדמת פעולת התרישה — כן הוא גם הטבע בישראל, עליהם נאמר 191 "כי תהיו אתם ארץ חפץ", שע"י התרישה שבו ("א געאָקערטער איד"), שהו"ע הביטול, "לב נשבר ונדכה גו" 192, נעשה ראוי לקבל ברכותיו של הקב"ה להיות ענין של גידול וצמיחה הן ברוחניות והן בגשמיות.

ועד"ז לאידך, שטבע העולם הוא שמעשה החטא גורם ומביא את העונש, וכמו העונש דגירושינ מגן עדן בגלל חטא עץ הדעת, שהוא כמו סיבה ומסובב — כיון שהטבע דגן עדן הוא שאינו יכול לסבול ענין של חטא כו' 193.

191) מלאכי ג, יב. וראה כתר שם טוב בהוספות סנ"ז. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יז אייר).
192) תהלים נא, יט.
193) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 233. ח"ד ע' 102. וש"נ.

185) שם, כב.
186) שם, כג.
187) בית אחרון (יב, א"ב. טו, א"ב).
188) ירושלמי תענית פ"ב סה"א.
189) סה"מ תרע"ח ע' רכב. וראה גם לקו"ש ח"ה ע' 135 הערה 23, ובשוה"ג שם.
190) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

ועפ"ז, הרי מצד טבע העולם — ש"על מילואו נברא" — הי צריך להיות ענין הגירושין מגן עדן תיכף ומיד לאחר החטא.

לד. וזהו החידוש בהשיעור דיום שלישי — שלמרות הנהגת אדה"ר באופן שעבר על רצון הבורא, שעי"ז גרם ירידה בכללות העולם וכו', הרי כל זה אינו אלא מצד הנהגתו הוא; אבל מצד הנהגת הקב"ה — הנה גם לאחרי החטא ממתין הקב"ה ומשאיר את אדה"ר כגן עדן, במעמד ומצב שיש לו כל טוב שבעולם בתכלית השלימות [שהרי מה שאצלנו הו"ע של שכר — הי' מעמד ומצב דטבע העולם אצל אדה"ר¹⁹⁴], ונכנס עמו בדברים לומר לו "איכה"¹⁹⁵ — כדי שיתפוס את עצמו ("ער זאָל זיך כאַפֿן") להתעורר בתשובה, ולא עוד אלא "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" — שענין זה הוא התחלת תיקון החטא. והגע עצמך:

למרות גודל חטאו של אדה"ר¹⁹⁶, ובפרט בהתחשב עם גודל מעלתו שהי' יציר כפיו של הקב"ה¹⁹⁷, ומקומו כגן עדן, ומה גם שאילו הי' ממתין ג' שעות הי' יכול לאכול מעץ הדעת¹⁹⁸ — גומל הקב"ה חסדים להלביש כתנות עור לאדה"ר הלזה שפתח את הצינור לכללות ענין החטאים!... — (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק לרגע, והפטיר:) לא עכשיו הוא הזמן לדבר היפך שבחו של אדה"ר, שמצינו¹⁹⁹ אודותיו ב' דעות אם משיח יהי' גדול ממנו או שהוא גדול מפילו ממשיח!

ונקודת הדברים — שלמרות היות העונש תוצאה ומסוכב מהחטא, ובמילא צריך העונש לבוא תיכף ומיד אחר החטא, מ"מ, ממתין הקב"ה ומורה דרך תשובה²⁰⁰, שהרי יתכן שיעשה תשובה מעלייטא, שלא זו בלבד שעוקרת את החטא מעיקרא²⁰¹, אלא עוד זאת שזדונות נעשו לו כזכיות¹², ואז, לא זו בלבד שלא יגורש מגן עדן, אלא אדרבה — הגן עדן שלו יהי' באופן נעלה עוד יותר!

ויש להוסיף, שעד"ז מצינו גם בנוגע לענין הירושה — כמדובר

(194) ראה ש"ך עה"ת קדושים יט, כג ד"ה עוד ונטעתם (מב, ב). הובא בלקו"ת ר"פ קדושים.

(195) ראה סה"מ תרל"ה ח"א ס"ע רסה ואילך. וש"נ.

(196) ראה ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש תהלים רמז תשב.

(197) ראה יומא פו, סע"א.

(198) ראה לקו"ת צו יו"ד, ד. קרח נב, ג. (195) שם, ט ובפרש"י.

(196) ראה גם שיחת יום שמחת תשכ"ג ס"מ ואילך (תו"מ חל"ה ס"ע 186 ואילך). וש"נ.

(197) ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב).

לעיל²⁰² שאינה תלוי' במעמדו ומצבו של היורש כו' — ש"הכותב את נכסיו לאחרים והניח את בניו" ש"לא היו בניו נוהגים כשורה", "אין רוח חכמים נוחה הימנו", "דדלמא נפקא מיני' זרעא מעליא"²⁰³, והיינו, שאי אפשר לדעת מה יהי' לאחרי זמן — אם בנוגע לזרעו, או אפילו בנוגע לעצמו, ע"י התשובה כו'.

לה. ומענין זה שלמדים בשיעור היום בפרשת בראשית, אשר מבלי הבט על המצב הבלתי-ירצוי בהוה, יש להמתין ולקוות שיהי' ענין התשובה כו' — למד יוסף בנוגע להנהגתו בארץ מצרים:

גם כאשר מדובר אודות הכהנים של פרעה מלך מצרים, תוקף הקליפה — הרי לעולם אי אפשר לדעת מה יהי' בסופם,

וראי' לדבר — מ"יתרו", שהי' משרי פרעה²⁰⁴, ו"כהן מדין"²⁰⁵, ובסופו של דבר "יתר פרשה אחת בתורה"²⁰⁶, שזהו"ע של יתרון והוספה גם לגבי משה, ע"ד מעלת בעלי תשובה (יתרו) על צדיקים (משה);

— אלא, שענין זה גופא צריך להיות ע"י משה דוקא, כמו שמצינו בנוגע לתורה ותשובה, שאף שגדלה מעלת התשובה על מעלת התורה, שלכן בכח התשובה לתקן את החסרון בתורה, מ"מ, הא גופא שגדלה מעלת התשובה יודעים מהתורה דוקא²⁰⁷.

וזוהו גם תוכן ברכתו של יוסף "מבורכת ה' ארצו ממגד שמים מטל ומתהום רובצת תחת גו'" — שענינו של יוסף הוא המשכת ברכה והשפעה עד למטה ביותר, ואפילו לכהנים שבארץ מצרים, כיון שיכול להיות מזה תועלת בקדושה כו'.

ובענין זה מתבטאת גודל מעלתו של יוסף — שעליו נאמר²⁰⁸ "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל".

לו. וכבכל עניני התורה — יש גם בענין זה הוראה נצחית, היינו, שזהו ענין שנוגע (לא רק ליוסף הצדיק בשעתו, אלא גם) לכאור"א מישראל, בכל מקום ובכל זמן, גם בשמח"ת תשכ"ה בברוקלין:

ובהקדמה — שישנם כאלה שאין להם סבלנות להתעסק עם הזולת, ומה גם — טוענים הם — שכבר עשו מה שיכולים לעשות,

(206) פרש"י עה"פ.

(207) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח.

לקו"ש ח"ח ע' 121. וש"נ.

(208) משלי כב, ט. וראה זח"ג קל, א.

(202) בהמאמר פ"א. פ"ט (לעיל ע' 100).

(109). וראה גם לעיל בהשיחה סכ"ד.

(203) ב"ב קלג, ב ובפרש"י.

(204) ראה שמו"ר פ"א, כו.

(205) ר"פ יתרו.

ואעפ"כ לא פעלו גדולות בשינוי מצב היהדות לטובה, וכיון שכן, הרי מוטב שיתעסקו עם עצמם.

ובלאה"כ — טוענים הם — הרי אמרו חז"ל²⁰⁹ "חייך קודמים", ואם הדברים אמורים אפילו ביחס ל"אחיך" — הרי כשמדובר אודות כאלה שהם בבחינת "בריות בעלמא" [כפי שמדייק אדמו"ר הזקן בתניא פל"ב בביאור לשון חז"ל²¹⁰ "אוהב את הבריות"], היינו, שמעלתם היחידה היא שנבראו ע"י הקב"ה — עאכ"כ ש"חייך קודמים".

והמענה לזה — שאפילו בנוגע ל"בריות" אמרו חז"ל²¹⁰ "הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", היינו, שלא זו בלבד שהשתדל בקירובן לתורה, אלא עוד זאת, שעשה זאת מתוך אהבה. והגע עצמך:

אהרן — הי' כהן גדול, ש"תפארתו וכבודו שיהי' יושב במקדש כל היום, ולא יצא אלא לביתו בלבד. . ויהי' ביתו בירושלים ואינו זו משם"²¹¹, היינו, שנוסף לכך שמקומו האמיתי של כאו"א מישראל הוא בארץ ישראל [ואין זה אלא ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", ועל זה אמרו "אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם"²¹²], הנה בארץ ישראל גופא מקומו של הכה"ג הוא בירושלים ובביהמ"ק, ועד כדי כך, ש"עובד כשהוא אונן, שנאמר²¹³ ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, כלומר ישב ויעבוד עבודה שהי' עוסק בה ואינה מתחללת" (דלא ככהן הדיוט שאינו עובד כשהוא אונן, ואם עבד חילל עבודתו)²¹⁴.

ומעלה יתירה באהרן הכהן לגבי שאר כהנים גדולים — ששאר כהנים גדולים מקומם בביהמ"ק אבל לא בקדש הקדשים, שאינם נכנסים לשם אלא מיום הכפורים ליום הכפורים²¹⁵, "אחת בשנה"²¹⁶, משא"כ בנוגע לאהרן (וכן משה) — מצינו במדרש²¹⁷ שיכול לבוא אל הקודש בכל עת שירצה, אלא שאז צריך לעשות את כל הענינים האמורים בפרשה: "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר וגו'"²¹⁸.

ולעומת זאת — "בריות" — אסורים להכנס לביהמ"ק בכלל,

(209) ב"מ סב, א.	(215) שם ה"א.
(210) אבות פ"א מ"ב.	(216) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.
(211) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז.	(217) ראה שמו"ר פל"ח, יח. ויק"ר פכ"א, ז.
(212) ברכות ג, סע"א.	(218) אחרי טז, ג.
(213) אמור כא, יב.	
(214) רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ב ה"ו.	

שהרי אסור להכנס לביהמ"ק שלא לצורך עבודה²¹⁹, ובלשון חז"ל²²⁰ נקרא "ביאה ריקנית" — דיש לומר הרמז בזה, ש"ריקנית" מורה על מעמדו ומצבו של אדם שהוא "ריק" ("א פוסטער מענטש"), ואדם ריק — אסור לו לבוא לביהמ"ק.

וכיון שכן, הרי, כשמדובר אודות אהרן כה"ג — יש לו ברירה לעמוד בביהמ"ק אצל המזבח ולעבוד עבודתו.

ואעפ"כ, לא הסתפק אהרן בעבודתו בביהמ"ק, אלא התעסק גם עם "בריות" — לקרבן לתורה, ועוד זאת — שהתעסקותו עם הבריות לקרבן לתורה היתה מתוך אהבה.

ומזה מובן גם בנוגע לכאו"א מישראל, שנקראו "ממלכת כהנים"²²¹, "כהנים גדולים"²²² — שכאשר מישהו טוען שעבודתו היא בביהמ"ק להיותו בדוגמת הכה"ג,

[ואף שיודע שכה"ג צריך להיות גדול מכל אחיו²²³, והוא מצד עצמו אינו גדול מכל אחיו, מ"מ טוען שיש אפשרות שיהי' גדול מכל אחיו — שהרי הדין²²³ הוא שאם אין לו משלו אזי אחיו מגדלין אותו...], אומרים לו, שאעפ"כ צריך לעסוק גם עם בריות לקרבן לתורה, ולעשות זאת (לא בדרך כפי' והכרח, אלא) מתוך אהבה — שזהו גם תוכן הענין ד"טוב עין' הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל", שנוסף על עצם הנתינה מלחמו [לא רק מענינים שהם מותרות בלבד, אלא גם "מלחמו"] לדל [כולל גם דל ואכיון דלית לי' מגרמי' כלום, כנ"ל (סט"ו) מהמבואר באגה"ק⁸⁹ בפירושו "חסד", ח"ס דלי"ת], צריכה להיות הנתינה באופן ד"טוב עין", בסבר פנים יפות כו',

ולא עוד אלא שה"טוב עין" חשוב עוד יותר מהנתינה עצמה — כפי שמצינו בנוגע לצדקה: "כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות"²²⁴, ועד"ז מצינו בנוגע לכיבוד אב ואם: "יש מאכיל לאביו וטורדו מן העולם, ויש מטחינו בריחים ומביאו לחיי העולם הבא"²²⁵.

וזוהי נקודת ההוראה והנתינת כח שלוקחים משיעור חומש היומי — החל מפרשת ברכה שבה מדובר אודות ברכתו של יוסף שהיא בהתאם

(219) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הי"ט.

(220) ראה אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך

ביאת מקדש בתחלתו (ע' קב ואילך). וש"נ.

(221) יתרו יט, ו.

(222) בעה"ט עה"פ.

(223) רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ה.

(224) ב"ב ט, ב.

(225) קידושין לא, סע"א ואילך.

לשרשו ומקורו ועבודתו המיוחדת באופן ד"טוב עין", והמשכו בפרשת בראשית שבה מדובר אודות הנהגתו של הקב"ה בהענין דגמילות חסדים — שכאשר פוגשים יהודי שצריך עזר וסיוע באיזה ענין, אזי צריך להניח את כל עניניו הצדה וליתן מלחמו לדל כו'.

ובכל זה ניתוסף נתינת כח יתירה מנשיא הדור — כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמו (הראשון) יוסף — "וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו וגו'"²²⁶, שאמר והורה וסלל את הדרך להנהגה באופן ד"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל", שעי"ז יוכל כאו"א להתנהג כן, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

לז. מהענינים המיוחדים דשמיני-עצרת (ששייך גם לשמח"ת שהוא יו"ט שני של גלויות דשמע"צ) — שבו מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם"²²⁷, שהו"ע הברכה בנוגע לירידת גשמים כפשוטם. והענין בזה:

אודות מעלתה של ארץ ישראל — מקומם האמיתי של בניי (כנ"ל סל"ו) — מפורש בקרא²²⁸: "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא גו' אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך גו' (אלא) למטר השמים תשתה מים".

ומהמעלות שבזה — שבארץ ישראל רואים בגלוי שכללות ענין הפרנסה (צמיחת התבואה והפירות) בא מן השמים, "למטר השמים תשתה מים", ולכן מתפללים להיושב בשמים ומבקשים ממנו על הגשמים כו'²²⁹, דלא כארץ מצרים, דכיון ש"השקית ברגלך", יכולים לטעות שעזב ה' את הארץ כו'.

וע"ד שמצינו בנוגע לעלי' לרגל, שכאשר בניי היו באים לירושלים ולביהמ"ק ורואים שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, הי' זה פועל עליהם הוספה ביראת שמים ולימוד התורה⁹⁷. ודוגמתו גם בנוגע לארץ ישראל בכללותה — שכאשר רואים שענין הפרנסה אינו תלוי במעשה ידי בני אדם, אלא בהגשמים היורדים מן השמים, הרי זה פועל עליהם

(228) עקב יא, יו"ד-יא.

(226) ראה גם תו"מ חל"ח ע' 108. וש"נ.

(229) ראה ירושלמי תענית פ"ג ה"ג. ב"ר

(227) ראה גם תו"מ חכ"ט ס"ע 212.

פי"ג, ט.

וש"נ.

שיוסיפו בתומ"צ כו'. וע"ד מארז"ל²³⁰ על הפסוק²³¹ "יערוף כמטר לקחי" — "שברו בריות את ערפן מיד מטר יורד".

וכן הוא בנוגע להמשכת החיות ברוחניות — כידוע²³² שבחוץ לארץ נמשכת ומתלבשת החיות באמצעות ממשלת הע' שרים כו', משא"כ בארץ ישראל נמשכת החיות שלא ע"י התלבשות בע' שרים הנ"ל (כי אם בדרך מעביר בלבד), ובלשון הכתוב²³³ (בהמשך למעלתה של ארץ ישראל ש"למטר השמים תשתה מים") "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

לח. וענין זה ישנו גם כאשר "מפני חטאינו גלינו מארצנו":

ובהקדמה — שהאפשרות שתהי' לגוים שליטה כו', אינה אלא בנוגע להגשמיות דארץ ישראל, אבל הרוחניות דארץ ישראל — שזהו הפנימיות והעיקר — היא בבעלותם הבלעדית של הקב"ה ובנ"י, באופן ד"יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"²³⁴.

ומזה מובן שכל הענינים האמורים בנוגע לארץ ישראל צריכים להיות וישנם גם בזמן הגלות ובחוץ לארץ — בנוגע לארץ ישראל הרוחנית.

ויש לכאר זה ע"פ דין התורה ש"ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום"²³⁵, היינו, שכאשר חפץ מסויים נכנס בד' אמותיו הרי הוא נעשה שלו מבלי שיצטרך לעשות איזו פעולה, וא"כ, בכל מקום ומצב שבו נמצא איש הישראלי — ו"אע"פ כו' ישראל הוא"²³⁶ — הרי ד' אמותיו הם בבחי' "ארץ ישראל".

ומזה מובן, שיהודי יכול וצריך לפעול בד' אמותיו שיהי' נראה בהם הענין ד"עיני ה' אלקיך גו'", ובמילא, גם הענין ד"למטר השמים תשתה מים", היינו, שכל ההשפעות שלו — כולל גם אותן ההשפעות שמצד ההעלם וההסתר שבעולם ומצד החושך כפול ומכופל דזמן הגלות נראה ונדמה לו שהם ענינים טבעיים — נמשכות ובאות מלמעלה ("למטר השמים"), ואין זה אלא שענין זה בא באופן ד"אכן אתה א-ל מסתתר"²³⁷, כדי שיהי' נתינת מקום לענין הבחירה, "ובחרת בחיים"²³⁸.

(235) ב"מ יו"ד, א. וראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"כ.

(236) סנהדרין מד, רע"א.

(237) ישעי' מה, טו.

(238) נצבים ל, יט.

(230) ב"ר שם, יד.

(231) האזינו לב, ב.

(232) ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב).

תומ"ס סה"מ טבת ע' רמז. וש"נ.

(233) עקב שם, יב.

(234) משלי ה, יז.

והטעם שענין זה נאמר בנוגע לענין הגשמים ("למטר השמים") דוקא — לפי שבזמן שביהמ"ק הי' קיים ובני"ו היו יושבים על אדמתם, היתה עיקר פרנסתם מעבודת האדמה, כך שהיו זקוקים ביותר לירידת גשמים, כדי להיות "ארץ ממנה יצא לחם" ²³⁹ — "לחם" שכולל כל צרכי הסעודה (כמ"ש בפירוש רש"י ²⁴⁰), שזהו"ע הפרנסה, שכולל מזון לבוש ובית ²⁴¹, שהם כללות צרכי האדם,

וכן הוא גם בנוגע לכל שאר האופנים שעל ידם באה פרנסתם של ישראל בזמן הגלות ובחוף לארץ — שכולם מן השמים, ובלשון הכתוב ²⁴² "כי כאשר ירד הגשם גו' מן השמים גו' הרוה את הארץ והולידה והצמיחה גו' כן יהי' דברי וגו'".

וזוהי המעלה בפרנסתם של כל אחד ואחת מישראל, שלהיותם "חלק הוי' גו' חבל נחלתו" ²⁴³, נמשכת ובאה פרנסתם ע"י הקב"ה ("הזן ומפרנס לכל") בכבודו ובעצמו, משא"כ אומות העולם, "יצב גבולות עמים" ²⁴⁴, שפרנסתם באה ע"י התלבשות בע' שרים, כנ"ל.

לט. וע"פ האמור שענין הגשמים מורה על כללות ההשפעה מלמעלה — מובן תוכן הענין דברכת הגשמים בשמיני-עצרת:

כאשר עומדים בתחלת השנה החדשה, לאחר העבודה דר"ה, עשי"ת, יוהכ"פ, חג הסוכות, עד לשמע"צ ושמח"ת — תקופת הימים טובים, שבהם נמצאים במעמד ומצב שלמעלה מעובדין דחול, ומתקופה זו עומדים לצאת לעבודה דכל ימות השנה בכירור וזיכוך עניני העולם,

— שעל זה אומר הקב"ה לישראל "קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד" ²⁴⁵, "בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה" ²⁴⁶, כמשל המלך שאומר לאוהבו "נגלגל אני ואתה במה שתמצא" ²⁴⁷, "פר אחד איל אחד" ²⁴⁸, אשר, ענין זה מהוה גם נתינת כח למילוי השליחות בעולם —

הרי זה הזמן שבו צריכים לפעול את הענין דברכת גשמים — לכל לראש בנוגע לירידת גשמים כפשוטו, וכולל גם בנוגע לכל צרכי האדם, שכולם תלויים בהמשכה והשפעה מלמעלה שנרמזת בענין הגשמים —

(244) שם, ח.	(239) איוב כח, ה.
(245) פרש"י פינחס כט, לו.	(240) ראה פרש"י ויצא לא, נד. אמור כא,
(246) פרש"י שם, לה.	זו.
(247) במדב"ר פכ"א, כד.	(241) ראה לקו"ת ברכה צח, סע"ד. ובכ"מ.
(248) פינחס שם, לו.	(242) ישע"י נה, י"א.
	(243) האזינו לב, ט.

שכל זה יהי' באופן של גשמי ברכה, היינו, המשכת ברכה והשפעה בכני חיי ומזוני רויחי, שעי"ז יוכל יהודי לעבוד עבודתו בעולם במשך כל השנה כולה.

מ. ובענין זה יש לידע ולזכור את דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לבקשת ברכה²⁴⁹:

ענין הברכה — אומר הרבי — הוא כמו גשמי ברכה, שהתועלת שבירידת הגשמים היא בשדה חרושה וזרועה דוקא, היינו, שתחילה צריכים לחרוש את השדה, ואח"כ צריכים לזרוע אותה — לכל הפחות גרעין אחד, ואז, כשירודים גשמים, תוכל להיות הצמיחה מאה פעמים ככה, "מאה שערים"²⁵⁰, ויתירה מזה, שמאה פעמים ככה הוא בנוגע להמעשר (כדרשת חז"ל²⁵¹ "אומד זה למעשרות הי"), ועד לאופן שעליו נאמר²⁵² "והריקותי לכם ברכה עד בלי די".

ומזה מובן גם בעבודת האדם — שלכל לראש צריך להיות ענין החרישה, "לרפויי ארעא"²⁵³, היינו, להחליש את החומריות וההגשמה שבמציאותו, ולפעול בו תנועת הביטול (כנ"ל סל"ג), והיינו, שנעשה כמו עפר רך, כולל גם בפשטות — שהוא רך ונוח לכל אדם (ע"ד מארז"ל²⁵⁴ "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז"), ולאח"ז צ"ל ענין הזריעה כו', ואז — ע"י הגשמי ברכה — תהי' הצמיחה כו' בריבוי גדול.

מא. והנה, בנוגע להפעולה שעל ידה נעשה ירידת גשמים (שזוהי כללות ענין ההשפעה מלמעלה) — ידוע סיפור הזהר²⁵⁵ "זימנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא, אתו לקמי' דר"ש .. פתח ואמר שיר²⁵⁶ המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כו'", והיינו, שפעל ירידת גשמים עי"ז שאמר דרוש בתורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד".

ומבואר בזה²⁵⁷ — שאצל רשב"י נעשו כל הענינים ע"י האומנות שלו, שזוהי התורה — "תורתו אומנתו"²⁵⁸, ולכן, נעשה גם הענין דירידת

האזינו עה, ד. שה"ש לה, ד.

(254) תענית כ, סע"א.

(255) ח"ג נט, ריש ע"ב.

(256) תהלים קלג, א.

(257) ראה תו"מ סה"מ אייר ע' רעא,

ובהנסמן שם בהערה 13.

(258) שבת יא, א.

(249) ראה סה"ש קי"ן ה'ש"ת ע' 14. אג"ק

שלו ח"ד ס"ע רעט ואילך. וש"נ (נעתק

ב"היום יום" ב אדר שני).

(250) תולדות כו, יב.

(251) פרש"י עה"פ.

(252) מלאכי ג, יו"ד.

(253) מו"ק ב, ב. וראה לקו"ת ס"פ מסעי.

גשמים (לא ע"י עבודת התפלה, או ע"י קיום מצוה כו', אלא) ע"י אמירת תורה דוקא.

אמנם, נוסף על כללות הפעולה דירידת גשמים ע"י התורה מצד הענין ד"תורתו אומנתו", שזהו בכל עניני התורה בשוה — יש עוד ענין כזה — שבתורה גופא נפעל ענין זה ע"י אמירת תורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" דוקא.

וכיון שבדאי גם פרט זה הי' בכוונה מכוונת, ולא במקרה [במכ"ש וק"ו מהא שגם בעניני העולם אין דבר שהוא במקרה, אלא הכל מכוון (כנ"ל סכ"ט), ועאכו"כ שכן הוא בתורה] — עכצ"ל, שבהאומנות דתורה גופא שייכת הפעולה דירידת גשמים להענין ד"שבת אחים גם יחד" דוקא.

והמשל לזה — מענין האומנות כפשוטה, שיש להאומן כלים מכלים שונים, ועשיית האומנות היא באופן שמשתמש בכל כלי בהתאם לתכלית ומטרה הדרושה, ודוגמתו בה"אומנות" דתורה — שיש בתורה ריבוי ענינים, וצריך לידע איזה ענין בתורה מכוון ומתאים לפעול פעולה מסויימת.

ועד המבואר בנוגע לדברי הגמרא²⁵⁹ "חש בראשו יעסוק בתורה .. חש בגרונו יעסוק בתורה .. לכל בשרו מרפא" — והרי אין ענין (ומארז"ל) יוצא מידי פשוטו, שהתורה היא רפואה (לא רק לנפש, אלא) גם לגוף כפשוטו — דלכאורה הרי רואים שהחש בראשו ועוסק בתורה לאו דוקא שמתרפא על אחר?! אך הענין הוא — שיש בתורה כמה חלקים וענינים, וביניהם גם ענינים השייכים לראש וענינים השייכים לגרון, וכאשר החש בראשו עוסק בתורה — אילו הי' יודע לכוין ולמצוא את החלק והענין בתורה השייך לראש, הי' מתרפא מיד²⁵⁹.

ועד"ז בעניננו — שכדי לפעול ירידת גשמים ע"י אמירת תורה, הוצרך רשב"י למצוא ענין בתורה השייך לירידת גשמים, ודוקא ע"י ענין זה יוכל להמשיך שתהי' ירידת גשמים כפשוטו בעוה"ז הגשמי.

מב. ובביאור שייכות הפסוק "שבת אחים גם יחד" להפעולה דירידת גשמים — יש לומר:

"שבת אחים גם יחד" — קאי על כללות ההנהגה באופן של אהבת ישראל, "אוהב שלום כו' אוהב את הבריות כו'", "טוב עין יבורך" (כנ"ל סל"ו), שזוהי גם ההדגשה ד"הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם

יחד", שהענין ד"שבת אחים גם יחד" הוא באופן של טוב ונעימות, ע"ד האמור לעיל בנוגע לנתינת הצדקה בסבר פנים יפות דוקא, "המפייסו כו".

וענין זה אינו הוראה פרטית לאיש פרטי, אלא זהו ענין הכי עיקרי וכללי אצל כללות בני", כמוכן מדברי אדמו"ר הזקן²⁶⁰ ש"ואהבת לרעך כמוך"²⁶¹ חד הוא עם "ואהבת את ה' אלקיך"²⁶², וא"כ, כשם ש"ואהבת את ה' אלקיך" שנאמר בפרשה ראשונה דק"ש הוא ציווי שכאו"א מישראל מחוייב בו, כך גם "ואהבת לרעך כמוך" הוא ציווי שמחוייב בו כאו"א מישראל — מכהן גדול עד כו' (כמוזכר במשנה²⁶³) — אין נקי, וגם פשוט שבפשוטים יכול לפעול רבות ע"י אהבת ישראל.

וכמו שהוא בנוגע לענין הצדקה — כסיפור חז"ל²⁶⁴ אודות רבי עקיבא, שהי' במצב של עניות גדולה, ובא אליו אליהו הנביא — שנדמה לו כעני מרוד — וביקש ממנו שיתן לו קצת תבן כו'. וכן הוא בהלכה — ש"אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה לאחר", "לא ימנע עצמו משלישית השקל בשנה"²⁶⁵.

— ולהעיר גם מהמנהג דנתינת צדקה בסכום המכוון למספר ימי השנה, "קרן השנה"²⁶⁶, שהחילוקים בזה אינם אלא בנוגע לכמות הנתינה, לפי חשבון של פרוטות, פרוטה אחת לכל יום, או בסכומים גדולים כו', אבל הנתינה עצמה צריכה להיות אצל כאו"א, שכן, ענין הצדקה הוא ה"כלי" שעל ידו נמשכת צדקתו של הקב"ה בכל המצטרך לו ולבני ביתו.

וענין זה — אהבת ישראל, "שבת אחים גם יחד" — נוגע ושייך במיוחד לירידת גשמים, כי, הענין דירידת גשמים (כללות ענין הפרנסה) קשור עם ענין של דין, כמארז"ל²⁶⁷ "קשה יומא דמיטרא כיומא דדינא", ולכן, העצה לפעול ירידת גשמים למרות הדין שבדבר, היא — כח ומעלת הציבור, כמארז"ל²⁶⁸ "אין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, שנאמר²⁶⁹ הן א-ל כביר ולא ימאס", שלכן, גם בתפלת יחיד צריך לכלול את עצמו עם הציבור²⁷⁰ (נוסף על העצה להתפלל על חבירו, כמארז"ל²⁷¹ "כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה").

(267) תענית ה, ב. וש"נ.

(268) ברכות ה, רע"א.

(269) איוב לו, ה.

(270) ראה ברכות שם. רמב"ם הל' תפלה

רפ"ח. שר"ע אדה"ז או"ח ס"צ ס"י.

(271) ב"ק צב, א. הובא בפרש"י עה"ת וירא

כא, א.

(260) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 3.

(261) קדושים יט, יח.

(262) ואתחנן ו, ה.

(263) הוריות יג, א.

(264) נדרים נ, רע"א.

(265) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז ה"ה.

(266) ראה לקמן ס"ג ואילך. וש"נ.

וזוהו תוכן סיפור הזהר שכאשר איצטריך עלמא למיטרא אמר רשב"י תורה על הפסוק "שבת אחים גם יחד" וירדו גשמים — כי:

הסיבה לכך שלא ירדו גשמים בעולם (איצטריך עלמא למיטרא), היא — מצד ענין הדין כו'. והעצה לזה היא — אמירת תורה על הפסוק "שבת אחים גם יחד", שהו"ע צירוף והתכללות כו"כ מבנ"י יחדיו כמו "אחים", וכפי שמדייק ומוסיף אדמו"ר הזקן בתניא פרק לב "נקראו כל ישראל) אחים ממש", שזהו לפי ש"כולן מתאימות ואב א' לכולנה", שמצד זה נעשים מציאות אחת²⁷² — שאז אין מקום להתחשב עם מעמדו ומצבו של זה או של אחר כו', ובמילא, לא עביד קוב"ה דינא.

וזוהו גם מ"ש "ברכנו אבינו כולנו כאחד"²⁷³ — שהכלי להמשכת ברכותיו של הקב"ה הו"ע האחדות, "כולנו כאחד", "שבת אחים גם יחד".

מג. וענין זה שייך במיוחד לשמע"צ — שבו ישנו הענין דברכת גשמים — ושמח"ת (יו"ט שני של גלויות דשמע"צ), שבהם מודגש השיויון והאחדות דבנ"י:

במשך השנה כולה — השיויון והאחדות דבנ"י היא בנוגע לקיום המצוות בפועל ממש, שכן, אותם תפילין (ד' הפרשיות עם כל פרטי האותיות והתגיין כו') שמניח משה רבינו, מניח גם יהודי פשוט שבפשוטים,

— ואף שבנוגע לכוונת המצוה יש חילוקי דרגות, הרי המעשה הוא העיקר¹¹³, ובמעשה המצוה שוים כולם. ולא עוד אלא שגם בנוגע לכוונת המצוה, הרי הכוונה העיקרית בכל המצוות היא שזהו ציווי הקב"ה באופן של חוקה חקקתי כו' אין לך רשות להרהר אחריי²⁷⁴ (שבאופן כזה צריך להיות קיום כל המצוות²⁷⁵), ובענין זה שוים כל ישראל;

אבל בנוגע ללימוד התורה, שתכליתו לידע את התורה, היינו, שהלימוד יהי' באופן של הבנה והשגה עד שיומשך גם במוח הדעת — הרי כיון ש"אין דיעותיהם שוות"²⁷⁶, ישנם גם חילוקי דרגות בידיעת התורה מן הקצה אל הקצה²⁷⁷.

אמנם, במה דברים אמורים — בנוגע לחלק ההבנה וההשגה שבלימוד התורה, אבל כשמדובר אודות שמחת תורה,

(275) ראה לקו"ש חט"ז ע' 248, ובהנסמן שם בהערה 56.

(276) ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א. ועוד.

(277) ראה גם תו"מ חל"ד ע' 91.

(272) ראה גם מ"מ, הגהות והערות קצרות לס"ש"ב ע' קצב (ב"לקוטי פירושים").

(273) נוסח ברכת "שים שלום" בסוף תפלת העמידה. וראה תניא שם.

(274) במדב"ר ר"פ חוקת. תנחומא שם ג. יומא סז, ב. ועוד.

— שאז מתחילים בני"י את התורה כולה (מ"בראשית", התחלת תושב"כ, שבה נכללת גם תושבע"פ כולה, כולל גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש) באופן מחודש, וכל אחד מישראל עולה לתורה ומברך בשם ומלכות "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", "נותן התורה", כיון שברור הדבר בוודאות, "בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם"²⁷⁸, שניתנה לו התורה (דלא ככנתינת הצדקה, שאחד הטעמים שאין מברכים עלי, הוא, שמא לא ירצה העני לקבל את הצדקה²⁷⁹); ולפני זה ישנה גם השמחה והקפות, הן ביום שמח"ת והן בליל שמח"ת, וע"פ מנהג החסידים גם בליל שמע"צ —

הרי השמחה בעת ההקפות היא באופן שרוקדים עם הס"ת כפי שהיא חגורה במפה וכרוכה במעיל, כך שאי אפשר ללומדה באותה שעה, וא"כ, בהריקודים עם הס"ת בשמח"ת משתווים כל בני"י מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים²⁸⁰.

וזהו גם מה שאומרים בהפיוט "שישו ושמחו בשמחת תורה": "אברהם שמח בשמחת תורה כו' משה שמח בשמחת תורה", היינו, שמחתו של משה רבינו ש"קיבל תורה מסיני"²⁸¹, וכן שמחתו של אברהם אבינו ש"דקן ויושב בישיבה הי"י ו"קיים כו' כל התורה כולה"²⁸² — ומשום זה צריך לשמוח ולרקוד יהודי פשוט בברוקלין בשנת תשכ"ה! ... ולא רק באופן ששמח בשמחתם של אברהם אבינו ומשה רבינו, אלא באופן שזוהי השמחה שלו!

ונמצא, שבהקפות דשמח"ת מודגשת אחדותם של כל ישראל — "שבת אחים גם יחד" — מאברהם אבינו ומשה רבינו, "ראשיכם שבטיכם", עד ליהודי פשוט בסוף כל הדורות, "חוטב עצים עד שואב מימין"²⁸³.

מד. ויש לקשר ענין זה עם האמור לעיל שבנוגע לקיום המצוות במעשה בפועל שוים כל בני"י:

ובהקדם מ"ש הצ"צ²⁸⁴ ש"מר"ה עד שמע"צ הוא ג' כתרים, היינו בר"ה אמרו לפני מלכיות זהו המשכת כתר מלכות, וביה"כ"פ כתר כהונה

(278) לשון אדה"ז בתניא אגה"ת פי"א (ק), (א).

(279) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סי"ח. וראה גם לקו"ש חל"ד ע' 85 הערה 24. תו"מ חל"ג ע' 427. וש"נ.

(280) ראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) דאשתקד ס"ב (תו"מ חל"ח ע' 111). וש"נ.

(281) אבות רפ"א.

(282) יומא כח, ב.

(283) ר"פ נצבים.

(284) בהקיצור לד"ה ביום השמיני עצרת בלקו"ת דרושי שמע"צ (פג, א) — הובא בשיחת יום שמח"ת תרצ"ט בתחילתה (סה"ש תרצ"ט ע' 308).

שנכנס הכה"ג לפני ולפנים .. ואח"כ כתר תורה בשמע"צ, ומסיים: "וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה (הוא) בחינת כתר שם טוב" (ש"עולה על גביהן" 285).

ובזה מודגשת מעלת קיום המצוות במעשה בפועל דוקא, אף שענין המעשה הוא הדרגא התחתונה שבאדם — בדוגמת מעלת כתר שם טוב, שעם היות ה"שם" ענין חיצוני שאינו נוגע למהות האדם, ועל ידו אי אפשר לידע מהות האדם ותכונותיו, אם הוא חכם, טוב לב, וכיו"ב, מ"מ, פונה האדם בכל עצמותו ע"י הקריאה בשם דוקא²⁸⁶, ובפרט בשם ע"פ תורה (ולא שם הסכמי בלבד), שבו נמשכת החיות כו', כתורת הרב המגיד²⁸⁷ על הפסוק²⁸⁸ "וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו".
ובמק"א ביאר הצ"צ²⁸⁹ שכתר שם טוב הו"ע הריקודים בשעת ההקפות²⁹⁰.

ובשני ענינים אלה הקשורים עם "כתר שם טוב" — קיום המצוות במעשה בפועל, וההקפות דשמח"ת — שוים כל בני".

מה. ויה"ר שבעמדנו ביום שמח"ת שבו מודגש ביותר הענין ד"מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" — יתוסף עוד יותר באחדותם של ישראל, שזהו הכלי להמשכת ברכותיו של הקב"ה, שכללותה הו"ע ברכת הגשמים²⁹¹.

ולכל לראש — המשכת הברכה בנוגע לענינים רוחניים, "למטר השמים", החל מלימוד התורה,

שיהי' הלימוד באופן של תורתו אומנתו — לכל הפחות באותה שעה שקובע ללימוד התורה (שמתפשטת ופועלת על כל היום כולו), שאז הוא במעמד ומצב ש"תורתו אומנתו" — כשם שהפעולה דירידת גשמים ע"י אמירת תורה על הפסוק "הנה מה טוב גו' שבת אחים גם יחד" היתה מצד הענין ד"תורתו אומנתו" (כנ"ל סמ"א),

כולל גם שהלימוד הוא באופן ד"שבת אחים גם יחד" — לא "בד בבד"²⁹², אלא באופן של "דיבוק חברים"²⁹³, דאף שעיי"ז באים ל"מלחמתה של תורה"²⁹⁴, הרי סוכ"ס "נעשים אוהבים זה את זה"²⁹⁵ כמו "אחים".

ס"ד (תו"מ חכ"ד ע' 121). וש"נ.

291 ראה גם תו"מ חל"ה ע' 62. וש"נ.

292 ברכות סג, ב. וש"נ.

293 אבות פ"ו מ"ו.

294 סנהדרין קיא, ב.

295 קידושין ל, ריש ע"ב.

285 אבות פ"ד מ"ג.

286 ראה תו"מ חל"ג ע' 22. וש"נ.

287 א"ת ד, סע"ב ואילך.

288 בראשית ב, יט.

289 הובא בשיחה הנ"ל שבהערה 284.

290 ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשי"ט

ומהברכה בנוגע ללימוד התורה — נמשכת ברכה גם בנוגע לכל העניינים הגשמיים,

החל מהברכה בנוגע לירידת גשמים כפשוטם — ככתפלה קצרה שהי' הכהן גדול מתפלל בהיכל בצאתו מקודש הקדשים (ודוגמתו גם בהיציאה מקדושת מועדי חודש תשרי עד לסיומם וחותמם בשמח"ת): "יהי רצון כו' שתהא שנה זו הבאה עלינו ועל כל עמך בית ישראל בכל מקום שהם אם שחונה גשומה", "שנת טלולה גשומה", ובנוסף התפלה שאומרים בברכת גשמים: "לברכה כו' לחיים כו' לשובע כו'", ובפשטות — שנה טובה ומבורכת בכל המצטרך לכל אחד ואחת מישראל מנפש ועד בשר, ושניהם גם יחד.

* * *

מו. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"ח ואילך) אודות ג' פרשיות ראשונות דפרשת בראשית (שבשיעור היומי) שבהם נכלל גם הסיפור אודות הענין הבלתי-רצוי דחטא עץ הדעת — יש להוסיף עוד נקודה: כללות הענין דחטא עה"ד נגרם ובא ע"י חוה, כמסופר בפשטות הכתובים.

ולכן אמרו חז"ל²⁹⁶ שתיקון החטא נעשה ע"י נשים דוקא, שלהן ניתנו ג' מצוות: מצות נדה — על ידי ששפכה דמו של אדה"ר לפיכך ניתן לה מצות נדה (כדי שיתכפר לה על דם האדם ששפכה), מצות חלה — על ידי שקלקלה את אדה"ר שהי' גמר חלתו של עולם לפיכך ניתן לה מצות חלה, ומצות הדלקת הנר — על ידי שכבתה נשמתו (נרו) של אדה"ר לפיכך תשמור הדלקת הנר. והיינו, שע"ז שנשי ישראל מקיימות ג' המצוות הנ"ל — שר"ת שלהן "החן"²⁹⁷ — נעשה תיקון חטא עה"ד. אמנם, למרות הענין הבלתי-רצוי דחטא עה"ד שנגרם ע"י חוה — הנה בפנימיות התורה נתבאר ענינה של חוה למעליותא — כמו שהוא בתורה, כדלקמן.

מז. ובהקדמה — שהתורה נקראת "אדם", כמ"ש²⁹⁸ "זאת התורה אדם", דכשם שבאדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כך יש בתורה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה.

296) ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. תנחומא "הגהות דשייכי לספר זרעים" (שנדפסו ברמב"ם ר"פ נח. ב"ר ספ"ז. סו"ס זרעים) בסופן).

297) מגלה עמוקות עה"ת פ' שלח ד"ה (298) חוקת יט, יד. וראה זהר ח"ב ק"ז, ג' מצוות (ז', ד), בשם הגה"ת מיימוני (ראה ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.

ובפרטיות יותר — תושב"כ ותושבע"פ הם בדוגמת אדם וחווה²⁹⁹:
החילוק שבין תושב"כ לתושבע"פ — שהענינים שבתושב"כ הם
בהעלם, ותושבע"פ מפרשת ומבארת ומגלה את הענינים שישנם בהעלם
בתושב"כ,

— כהלשון הרגיל³⁰⁰: "מנא הני מילי כו' דאמר קרא כו'" (ואפילו
"מנא הא מילתא דאמרי אינשי כו'"³⁰¹), כיון ש"ליכא מידי דלא רמיזא
באורייתא"³⁰², אלא שזהו באופן של רמז בלבד, וצריך לגלותו כו' —
הן בנוגע לפירוש וביאור תרי"ג מצוות התורה [שהרי מתושב"כ
לבדה לא יודעים כיצד לקיים את המצוות, וכדי לידע את המעשה אשר
יעשון ואלה אשר לא תעשינה, יש צורך בפירושם וביאורם בתושבע"פ]
— בחלק ההלכה, והן בנוגע לפירושי המקראות — בחלק הדרוש וכו'.
ונמצא, שתושב"כ היא בחי' אדם, בדוגמת טפת הזכר שבה נמצא
כח ובהעלם כל מציאות הולד, ותושבע"פ היא בחי' חוה, בדוגמת
האשה שבה ועל ידה באה מציאות הולד לידי גילוי³⁰³.

ועז"נ³⁰⁴ "לילה ללילה יחווה דעת" — שע"י תושבע"פ, שנקראת
לילה, נעשה הענין ד"יחווה דעת", לגלות ולפרש ולבאר את הענינים
הבלתי מובנים שבתושב"כ.

וזהו גם מ"ש בכתבי האריז"ל³⁰⁵ ש"חווה" בגימטריא י"ט הוא מספר
המילוי של שם הוי' (במילוי אלפיני), וכשמצרפים את המילוי (י"ט) לשם
הוי' עצמו, שמספרו כ"ו, נעשה מ"ה, הגימטריא ד"אדם" — כי, ענין
המילוי הוא גילוי ההעלם, שזהו ענינה של תושבע"פ שנקראת חוה,
לגלות את ההעלם דתושב"כ. ודוקא עי"ז נעשית השלימות דתושב"כ —
שנקראת "אדם".

מח. ובתיווך ב' הענינים הנ"ל (שמחד גיסא קאי "חווה" על
תושבע"פ שעל ידה נעשה גילוי ההעלם דתושב"כ, ולאידך גיסא נעשה
על ידה כללות הענין דחטא עה"ד) — יש לומר:

נתבאר לעיל (ס"א) מאמר הצ"צ אודות דברי הבעש"ט שמחול הוא
קירוב וריחוק, כידוע במשל ה"שווינדעל-טרעפ".

299) ראה תו"א בראשית ו, ג-ד. א.
300) עירובין נו, ב. ועוד. ב.
301) ב"ק צב, א ואילך. ג.
302) ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס'
303) תהלים יט, ג.
304) ל"ת בראשית ב, כג. ועוד. א.

ונקודת הדברים בנוגע לעניננו — שתכלית הריחוק הוא בשביל הקירוב שיהי' לאח"ז, ונמצא, שאע"פ שבגלוי ה"ז ענין של ירידה וריחוק, מ"מ, באמת ובפנימיות ה"ז ענין של קירוב, והריחוק אינו אלא למראית עין.

ועד"ז בנוגע לכללות ענין החטאים (החל מחטא עה"ד) — שכיון שישנה ההבטחה ש"לא ידח ממנו נדח"³⁰⁶, הרי בודאי שסוכ"ס יהי' ענין התשובה, שעל ידה נעשה התיקון לא רק באופן שנעקר החטא מעיקרו, אלא עוד זאת, שניתוסף העילוי דהפיכת הזדונות לזכיות³⁰⁷.

ונמצא, שבכללות הסיפור דחטא עה"ד שנגרם ע"י חוה, מודגשת גם ובעיקר מעלתן של נשי ישראל (הענין ד"חוה" למעליותא) — שבכחן וביכלתן, ע"י קיום ג' המצוות הדלקת הנר חלה ונדה ("החן"), לפעול תיקון ושלימות גם "בגן עדן מקדם" (מקומם של אדה"ר וחוה), ואפילו בעולם האצילות (דכשם שע"י החטא נעשה ירידה לא רק בעולם העשי', אלא גם בעולם האצילות, הרי גם הפעולה דתיקון החטא מגעת בעולם האצילות).

מט. וענין זה מהוה לימוד והוראה ונתינת-כח בעבודתן של נשי ישראל במשך כל השנה כולה:

ובהקדם מ"ש אדמו"ר הזקן בשו"ע³⁰⁸ בהטעם שהנשים מוזהרות במצות הדלקת נר שבת יותר מהאנשים (נוסף לכך ש"מפני שהיא כבתה נרו של עולם לכך נתנו לה מצות הדלקת נר שבת שתתקן מה שקלקלה") — "מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית".

והענין בזה — שלהיותן מצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית, אינן באות במגע כ"כ עם העולם שמבחוץ, ובמילא אינן מושפעות מהעולם שמבחוץ, ולכן מסוגלות הן יותר לתפקיד של "עקרת הבית"³⁰⁹, להנהיג את הבית היהודי באופן המתאים, כולל גם להוסיף שלימות אצל הבעל (ע"ד האמור לעיל שע"י המילוי דשם הוי', בגימטריא חוה, נעשה השלימות דאדם, בגימטריא מ"ה).

ולכל לראש — ע"י תוספת זהירות והידור בג' מצוות הנ"ל: הדלקת הנר — שע"ז נעשה הענין דשלום בית³¹⁰, חלה — שענין זה

309) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא. ע' תתנח ואילך.
310) שו"ע אדה"ז שם ס"א.

306) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה ה'ל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. תניא ספלי"ט.
307) ראה דרמ"צ קצא, א ואילך. ועוד.
308) אר"ח סרס"ג ס"ה.

פועל גם בכל צרכי האדם שנכללים ב"לחם" (כנ"ל סל"ח), ונדה — שקשור ופועל על כל המשך הדורות שלאח"ז, בנין עדי עד.

ועוד והוא העיקר — שע"י פעולתן של נשי ישראל בבנין בתים בישראל, בנין עדי עד, זוכים במהרה בימינו להבנין העיקרי — בית המקדש השלישי שיבנה ע"י משיח צדקנו (כפס"ד הרמב"ם³¹¹), ויתירה מזה — שמקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא, וצריך רק להתגלות ולבוא מן השמים (כדאיתא בפרש"י ותוס' במסכת סוכה³¹²),

כן תהי' לנו — ע"י מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, ומתוך שמחה וטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון מאדמו"ר מהר"ש, ואח"כ ניגון מאדמו"ר הצ"צ].

* * *

ג. נהוג בשנים האחרונות להזכיר בהתוועדות דשמח"ת ע"ד "קרן השנה", כפי שכבר נתבאר בארוכה בשנים שלפנ"ז³¹³.

ותוכן הדברים:

מצות הצדקה — צריכה להיות בכל ימות השנה, כולל גם בשבתות וימים טובים (באופן המותר, כמובן).

[ואדרבה: ביו"ט מודגש ביותר החיוב דצדקה — כדי לשלול את הענין ד"פרש חגיכם" (כנ"ל ס"ו). וגם בנוגע לשבת — אף ש"פרש שבתכם לא קאמר", הרי זה רק בנוגע לשלילת הענין דפרש כו', אבל מ"מ ישנו החיוב דנתינת צדקה עוד יותר מאשר בימות החול, כי, החיוב דמצות הצדקה תלוי בהישג יד הנותן, וכיון שביום השבת יש בהישג יד יותר מאשר בימות החול, הרי במילא גדל גם החיוב דצדקה יותר].

אמנם, מצד ריבוי הטרדות, או סיבות אחרות, עלולים לשכוח לפעמים ע"ד נתינת הצדקה.

ועל זה נתייסד "קרן השנה" — שממנה נותנים לצדקה מידי יום ביומו — שבה יכול להשתתף כל הרוצה ע"י נתינת סכום המכוון למספר ימי השנה, כפי נדבת לבו.

(313) ראה גם שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב — המשך לשמח"ת) דאשתקד סמ"ד (תר"מ חל"ח ע' 189). וש"נ.

(311) ה'ל' מלכים ריש וסוף פ"א.
(312) מא, סע"א.

ופשוט, שאף שהמכוון ב"קרן השנה" הוא שלא יעבור יום אחד ללא נתינת צדקה, שבשביל זה מספיק גם סכום סמלי (אפילו קטן ביותר) עבור כל יום, מ"מ, אין לצאת ידי חובה בנתינת סכום קטן בלבד, אלא אדרבה — כל המרבה הרי זה משובח, וכל המוסיף מוסיפין לו.

וכל זה — נוסף על המעלה המיוחדת בנתינת הצדקה באופן ש"לא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח .. כגון לשכת חשאים שהיתה במקדש .. וקרוב לזה הנותן לתוך קופה של צדקה .. שהממונה נאמן וחכם ויודע להנהיג כשורה", כמ"ש הרמב"ם³¹⁴ בענין ה"שמונה"³¹⁵ מעלות (ש) יש בצדקה³¹⁶.

נא. ויש להמתיק ולקשר זה עם ענין בתורה — בנוגע למחצית השקל (שמעין זה ישנו גם בזמן הזה — כמנהג ישראל ליתן מחצית השקל בערב פורים³¹⁷):

"מצות עשה מן התורה ליתן כל איש ישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה"³¹⁸, ו"לוקחין ממנה תמידין של כל יום והמוספין וכל קרבנות הצבור וכו'"³¹⁹, ועי"ז יש לכאו"א מישראל חלק בקרבנות הציבור שהיו מקריבים במשך כל השנה כולה, כולל גם אלו שנתנו שקליהם לאחרי זמן, שהרי במחצית השקל תורמים לא רק על הגבוי, אלא גם על העתיד לגבות (שלכן גם אם נאבד שקלו אחר שנתרמה התרומה, אינו צריך לחזור וליתן מחצית השקל)³²⁰.

ומעין ודוגמא לזה — בהשתתפות דכו"כ מישראל שנותנים לקופה כללית על משך כל השנה כולה (ובזה נכללים גם אלה שימסרו את סכום השתתפותם לאחרי זמן), שממנה נותנים לצדקה בכל יום ויום קודם התפלה — "תפלות במקום קרבנות תקנום"³²¹ — כמארז"ל³²² "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי כו' כתיב³²³ אני בצדק אחזה פניך".

— ולהעיר מהדיוק ד"אחזה פניך", "פניך" שלמעלה מ"פני", ע"ד המבואר לעיל (בהמאמר³²⁴) העילוי ד"פניך הולכים"³²⁵ לגבי "פני ילכו"³²⁶.

314) הלי' מתנות עניים פ"י ה"ח.	320) ירושלמי שקלים רפ"ב. רמב"ם שם
315) להעיר מהשייכות דמספר שמונה	פ"ג ה"ט.
316) שם פ"י ה"ז.	321) ראה ברכות כו, ב. זח"ב כ, ב.
317) רמ"א או"ח רסתצ"ד.	322) ב"ב יו"ד, סע"א.
318) רמב"ם ריש הלי' שקלים.	323) תהלים יו, טו.
319) שם רפ"ד.	324) פ"ב (לעיל ע' 101).
	325) תשא לג, טו.
	326) שם, יד.

ומזה מובן גודל מעלת הצדקה — שעל ידה נעשה הענין ד"אחזה פניך" בתפלה, שכוללת כל צרכי האדם, החל מ"אתה חונן לאדם דעת" (לא רק חכמה ובינה, אלא גם דעת, "יחיה דעת"), והרי עיקר הענין דחב"ד אצל יהודי הוא בנוגע לענינים רוחניים, ועד להצרכים הגשמיים, ונמצא, שענין הצדקה הוא בבחינת "תרעא לאעלא"³²⁷ בנוגע לכל הענינים הרוחניים והגשמיים.

נב. והנה, בנוגע לנתינת מחצית השקל — פוסק הרמב"ם³¹⁸: "ראינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת" (ומשטחיות לשון הרמב"ם משמע שזהו דין מן התורה).
ויש לעיין במקור הדברים — כפי שהעיר על זה במנחת חינוך³²⁸:
"הכסף משנה לא הראה מקורו".

ובפרט שמצינו הפכו בנתינת צדקה — כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה³²⁹ "הכל לפי רוב המעשה", שיש מעלה במעשה הצדקה שנעשית בפעמים רבות, ולא בפעם אחת ובבת אחת, גם כי הסך הכולל אחד הוא. ומבאר הרג' צובי³³⁰ ש"זה תליא בהך דחגיגה דף ח' ע"א ובירושלמי שם .. אם אדם חולק חובתו לשני דברים"³³¹ — שלדעת ר' יוחנן "אין אדם חולק חובתו לשתי בהמות אלא צריך שתהא בידו שתי כסף ("הראי' שתי כסף"³³²) לכל א' וא"³³³, ועד"ז בהחשוב דמחצית השקל — ד"שקלים יש עליהם שם כפרה ולכך .. צריך להביא מחצית השקל בבת אחת"³³⁴, והיינו, שהשיעור דמחצית השקל (עשר גרה) הוא "שיעור עצמי" ולא "שיעור מצטרף".

ומזה מובן, שאי אפשר ליתן פרוטות שיצטרפו למחצית השקל, אלא צריך ליתן מחצית השקל במטבע אחת דוקא. — והא דצריך להוסיף קלבון³³⁵, אינו ענין לעצם החיוב דמחצית השקל, אלא זהו דין בפ"ע שצריך ליתן לשולחני או לגזבר עבור החלפת השקל לב' חצאין.

ולאידך גיסא, שנים שנתנו שקל שלם על שניהם — אין זה באופן שנחשבים לשותפים שלכל א' יש חלק בהשקל השלם, אלא חשיב שכל א' מהם נתן מטבע של מחצית השקל. וזהו גם הטעם שחייבים בקלבון

(327) לשון הקדמת הזוהר — ח"א ת, רע"א.
ועוד.
(328) מצוה קה.
(329) אבות פ"ג מט"ו — הובא בתניא
אגה"ק סכ"א.
(330) צפפ"נ על השלמה ג, א ואילך.
(331) ריש חגיגה.
(332) ירושלמי שם. וראה תוד"ה טופלין חגיגה שם.
(333) צפפ"נ על השלמה ג, א ואילך.
(334) רמב"ם ה' שקלים רפ"ג.
(335) ראה גם לקו"ש חט"ז
ע' 384 ואילך. חל"א ע' 132 ואילך.

— שחיוב זה הוא בשביל החלפת השקל לב' חצאין, שיהי' נחשב שכל א' נתן מטבע של מחצית השקל.

נג. אמנם, בנוגע להנתינה ל"קרן השנה" — כיון שהמכוון הוא שעי"ז תהי' נתינת הצדקה מידי יום ביומו, ומה גם ש"יומי מיפסקי מהדדי"³³⁶, הרי מובן שאין צריך להיות נתינה בבת אחת דוקא, ואפשר ליתן גם בפרוטות, אלא, שכל המרבה בנתינת סכום גדול יותר הרי זה משובח, כנ"ל.

ובענין זה — לא זו בלבד שהעשיר ירבה, אלא גם העני צריך להשתדל ולהרבות יותר, ובודאי ששכרו ישולם לו מהקב"ה, שהרי, הנתינה לצדקה היא בתורת הלואה להקב"ה, כמ"ש³³⁷ "מלוה ה' חונן דל", ואז מחזיר לו הקב"ה בכפליים, וכמה פעמים ככה, ועד — כערך "פתחו של אולם" לגבי "חודה של מחט"³³⁸.

ועי"ז זוכים להמשכת ברכותיו של הקב"ה, החל מהמשכת הברכה בנוגע לענין הצדקה גופא — ש"הקב"ה ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם שכרו"²²⁴, ועד"ז בנוגע להמשכת הברכה בכל שאר הענינים.

וכיון שבמצות הצדקה נאמר³³⁹ "רחבה מצותך מאד", "מצותך (בלשון יחיד) דייקא היא מצות הצדקה שהיא מצות ה' ממש מה שהקב"ה בכבודו ובעצמו עושה תמיד כו"³⁴⁰ — הרי גם המשכת הברכות שע"י מצות הצדקה היא באופן ד"רחבה מאד", ובוזה גופא, "רחבה" של הקב"ה, ו"מאד" של הקב"ה,

וכיון שכן, הרי המשכה זו פורצת את כל ההעלמות וההסתרים, בדוגמת ריבוי מים שפורצים גם את הסתימה, ועי"ז נעשית מרוצת המים במהירות גדולה יותר (כנ"ל ס"י-טו),

ועוד זאת — שהמשכה זו באה למטה בלי תערובת פסולת, בדוגמת המן, שלהיותו "לחם מן השמים"³⁴¹, הרי נוסף לכך שהי' משתנה לכל הטעמים שבעולם³⁴², היינו, שכולל כל עניני ברכה — לא הי' בו פסולת³⁴³, כן תהי' לנו בפועל ממש ובאופן גלוי — במשך כל השנה כולה.

* * *

(340) תניא אגה"ק סי"ז.

(341) בשלח טז, ד.

(342) יומא עה, סע"א.

(343) שם, ב.

(336) נזיר ז, א.

(337) משלי יט, יז.

(338) ראה שהש"ר פ"ה, ב (ב).

(339) תהלים קיט, צו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון מאדמו"ר האמצעי. ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבכות (בבא הרביעית — פ"א). "ניע זשוריצי כלאָפּצי".

כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משיירי ההתוועדות — החלה והמים — עבור ה"כינוס תורה" שמתקיים ב"אסרו חג".

אח"כ צוה לנגן "עסן עסט זיך". "כי אנו עמך". "אתה בחרתנו". "הוא אלקינו".

לאחרי ברכת המזון, תפלת מעריב והבדלה — חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א מ"כוס של ברכה".

לאחרי ברכה אחרונה, טרם צאתו, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: [ע"פ המדובר לעיל (ס"כ) — מכריזים עתה: "ויעקב הלך לדרכו". ויה"ר שההליכה דיעקב לדרכו תהי' באופן ד"כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון"³⁴⁴].

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "כי בשמחה גוי"'].
 ————— ● —————